

ISSN 1300-2805

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR YÜKSEKOKULU

Cilt: XI

Sayı: 1

Ocak 2006

GAZİ
BEDEN EĞİTİMİ ve
SPOR BİLİMLERİ
DERGİSİ

GAZİ JOURNAL OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SCIENCES

Volume: XI

Issue: 1

January 2006

**GAZİ BEDEN EĞİTİMİ
VE SPOR BİLİMLERİ
DERGİSİ**

**GAZI JOURNAL OF
PHYSICAL EDUCATION
AND SPORTS SCIENCES**

Sahibi ◆ **Owner**

Prof. Dr. Kadri YAMAÇ
Gazi Üniversitesi Rektörü

Genel Yayın Yönetmeni ◆ **Editor-in Chief**

Prof. Dr. A. Faik İMAMOĞLU
Beden Eğitimi ve Spor Y.O. Müdürü

Yazı İşleri Sorumlusu ◆ **Editor**

Prof. Dr. İbrahim YILDIRAN

Yayın Kurulu ◆ **Editorial Board**

Prof. Dr. Kemal TAMER	Prof. Dr. Suat KARAKÜÇÜK
Prof. Dr. A. Faik İMAMOĞLU	Prof. Dr. Özbay GÜVEN
Prof. Dr. Yaşar SEVİM	Prof. Dr. Mehmet GÜNAY
Prof. Dr. A. Azmi YETİM	Prof. Dr. Güner EKENCİ
Prof. Dr. İbrahim YILDIRAN	Prof. Dr. Ömer ŞENEL

Bu Sayının Hakemleri ◆ **Scientific Advisers of this Issue**

Prof. Dr. Faik İMAMOĞLU (Gazi Ü.)	Prof. Dr. Yaşar SEVİM (Gazi Ü.)
Prof. Dr. Erdal ZORBA (Muğla Ü.)	Prof. Dr. Can İKİZLER (Marmara Ü.)
Prof. Dr. Ömer ŞENEL (Gazi Ü.)	Prof. Dr. İbrahim YILDIRAN (Gazi Ü.)
Prof. Dr. Füsün ÖZTÜRK KUTER (Uludağ Ü.)	Y. Doç. Dr. Erkut KONTER (Dokuz Eylül Ü.)
Prof. Dr. Tayfun AMMAN (Marmara Ü.)	Y. Doç. Dr. Velittin BALCI (Ankara Ü.)

Yayın ve Dağıtım Koordinatörlüğü ◆ **Coordinators**

Yrd. Doç. Dr. Fatih YENEL	Arş. Gör. Pınar KARACAN DOĞAN
Arş. Gör. Mehmet TUNÇKOL	Arş. Gör. Gülfem SEZEN BALÇIKANLI

Yazışma Adresi ◆ **Correspondence Address**

Gazi Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Abant Sokak No: 12 Gazi Mahallesi/ANKARA
Tel : (0.312) 202 35 59 • Faks : (0.312) 212 22 74
E.mail: besyo@gazi.edu.tr

Baskı ◆ **Print**

Sim Matbaacılık Ltd. Şti.
Tel : (0.312) 230 22 09 • Faks : (0.312) 230 41 39
E-mail: simmatbaasi@tinet.net.tr

Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi yılda dört kez yayımlanır.

G.J.P.E.S.S. is published quarterly

ISSN 1300-2805

**GAZİ BEDEN EĞİTİMİ
VE SPOR BİLİMLERİ
DERGİSİ**

**GAZİ JOURNAL OF
PHYSICAL EDUCATION
AND SPORTS SCIENCES**

Cilt
Sayı
Ocak

**XI
1
2006**

Volume
Issue
January

İÇİNDEKİLER

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ÖĞRETİMİ**

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Zihinsel
Engelli Çocuklara İlişkin Tutumlarının
İncelenmesine Yönelik Bir Ön Çalışma

3 - 8

Dilara ÖZER
Funda BARAN
Abdurrahman AKTOP
Sibel NALBANT

CONTENTS

**TEACHING OF PHYSICAL EDUCATION
AND SPORTS**

A Preliminary Study on Physical Education
Teachers' Attitudes Toward Children with
Mental Disability

**SPORDA PSİKOSOSYAL
ALANLAR**

Sporcu ve Sporcu Olmayan Bayanların
Sosyal Fizik Kaygı ve Beden İmgelerinden
Hoşnut Olma Düzeyleri

9 - 16

Özgür MÜLAZIMOĞLU BALLI
Sadettin KİRAZCI
F. Hülya AŞÇI

**PSYCHO - SOCIAL AREAS IN
SPORT**

Social Physique Anxiety and Body Image
Satisfaction Levels of Female Athletes and
Non- Athletes

Sporda Yaşam Doyumu Ölçeği "SYDÖ"
(Ön Çalışma)

17 - 26

Turhan TOROS
Seyfi SAVAŞ

"Life Satisfaction Questionnaire for Sport"
Preliminary Study

Türkiye'de Spor Bilimleri ve Mesleki
Sorunlar: Nitel Bir Analiz

27 - 38

Nevzat MİRZEOĞLU
Dilşad ÇOKNAZ

Sport Sciences in Turkey and Vocational
Problems: A Qualitative Analysis

SPOR SAĞLIK BİLİMLERİ

Spor Sakatlıklarında Acil Eylem Planı ve
Antrenörün Rolü

39 - 48

Macide TÜZÜN

SPORTS HEALTH SCIENCES

Emergency Action Plan in Sports Injuries
and the Part of Trainer

SPOR YÖNETİM BİLİMLERİ

Türkiye'deki Belediye Başkanlarının
Spor Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin
İncelenmesi

49 - 60

Bilal ÇOBAN
Sebahattin DEVECİOĞLU

SPORTS MANagements SCIENCES

The Study of Province Major's
Thoughts About
Sport Services in Turkey

Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Gazi BESBD), XI (2006), 1

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARA İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİNE YÖNELİK BİR ÖN ÇALIŞMA

Dilara ÖZER *

Funda BARAN *

Abdurrahman AKTOP *

Sibel NALBANT *

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin engelli çocuklara yönelik tutumlarını ve tutumları üzerinde yaş, cinsiyet, hizmet yılı, zihinsel engelli öğrenci ile çalışma durumu gibi faktörlerin etkisini incelemektir. Bu çalışmada Antalya'da ilköğretim okullarında görev yapan 52 beden eğitimi öğretmenine Sucuoğlu, Atay ve Çiftçi (1997) tarafından geliştirilmiş olan "Öğretmen Tutum Ölçeği" uygulanmıştır. 39 maddeden oluşan bu ölçekten en az 39 en fazla 195 puan almak mümkündür. Gruplar arasındaki tutum puan farklılığının anlamlılığı Student t testi ile değerlendirilmiştir. Anlamlılık düzeyi $\alpha=0,05$ olarak belirlenmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerin tutum puanları 116.21 ± 11.467 olarak bulunmuştur. Cinsiyet, yaş, hizmet yılı gibi demografik faktörlere göre ve zihinsel engelli birey ile iletişim durumuna göre beden eğitimi öğretmen tutum puanları arasında istatistiksel olarak önemli bir farklılık bulunmamıştır. Bu araştırma sonucu, beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarının geliştirilmesi için hizmet içi eğitim programlarının uygulanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi öğretmeni, tutum, zihinsel engelli çocuklar.

Geliş tarihi: 25.03.2006; Yayına kabul tarihi: 01.02.2007

* Akdeniz Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu,

AN PRELIMINARY STUDY ON PHYSICAL EDUCATION TEACHERS' ATTITUDE TOWARD CHILDREN WITH MENTAL DISABILITY

ABSTRACT

The aim of study was to determine the effects of factors such as age, gender, years of work and experiences with student with mental retardation on attitudes of elementary school physical education teachers towards students with mental retardation. Teacher Attitudes Inventory (TAI) that was developed by Sucuoğlu, Atay and Çiftçi (1997) applied to 52 elementary school physical educators working in Antalya. Teacher Attitudes Inventory consists of 39 items and with this inventory it is possible to have score between 39 and 195. In statistical analysis, Student-t Test was used to determine differences between groups (age, gender, years of work and experiences with student with mental retardation). It was found that attitudes score of physical education teachers was 116.21 ± 11.467 . When we consider demographic characteristics such as gender, age, years of work and communication with students with MR, there were no significant differences in attitudes scores between physical education teachers. As a result of this study, in-service training program for physical education teachers should be considered in order to improve their attitudes toward children with mental retardation.

Key Words: *Physical education teacher, attitude, children with mental disability .*

GİRİŞ ve AMAÇ

Engelli bireyler için toplumsal yaşama katılım ve uyum hareketi, engelli bir çok öğrencinin normal sınıflara yerleştirilmesine neden olmaktadır (Heikinaro-Johannson ve Sherrill, 1994). Kaynaştırma eğitimi, özellikleri uygun olan engelli öğrencilere en az kısıtlayıcı eğitim ortamını sunan bir eğitim programıdır. En az kısıtlayıcı eğitim ortamı ilkesi, özel gereksinimi olan öğrencinin eğitim gereksinimlerinin en üst düzeyde karşılanması ve aynı zamanda, ailesi ile ve "normal" diye nitelendirilen yaşlılarıyla en fazla bir arada bulunmasıdır (Batu, 2000). Bir çok ülkede engelli çocukların engelsiz çocuklarla kaynaştırılmasında artış eğilimi gözlenmektedir (Lienert, Sherrill ve Myers, 2001). Bu durum entegrasyonun etkililiğinin araştırılmasını zorunlu kılmaktadır.

Kaynaştırma programlarının başarısını etkileyen en önemli etmenlerden birinin de tutumlar olduğu bilinmektedir. Engelli olmayan öğrencilerin, engelli ve engelli olmayan öğrencilerin ana babalarının ve okul personelinin kaynaştırmaya yönelik tutumlarının kaynaştırma programının başarısını etkilediği kabul edilmektedir (Batu, 2000).

Yapılan araştırmalar, kaynaştırma uygulamasında öğretmen ve okuldaki diğer eğitimcilerin ve yöneticilerin özel gereksinimli çocuklar ve kaynaştırılmalarına karşı olumlu tutum içinde olmalarının ve sınıflarına engelli öğrenci kabul etme konusunda istekli olmalarının, kaynaştırma eğitiminin başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için çok önemli olduğunu göstermektedir (Sucuoğlu, Atay ve Çiftçi, 1997).

Sınıf öğretmenleri gibi, beden eğitimi öğretmenlerinin de çeşitli engeli olan çocuklara öğretmeye yönelik tutumları başarılı bir entegrasyonda anahtar faktördür (Heikinaro-Johannson

ve Sherrill, 1994. Heikinaro-Johannson ve Vogler 1996). Bunun yanı sıra, öğretmene ait algılanmış yeterlilik, alana özgü bilgi, öğretim becerileri (Lienert, Sherrill ve Myers, 2001), engelli öğrenciye öğretme deneyimleri ve entegrasyon deneyimleri (Rizzo ve Kirkendall, 1995) başarılı bir entegrasyon açısından büyük önem taşımaktadır.

İnançlar geçmiş deneyimlerin, bilgilerin ve hali hazırda kazanılmış bilgilerin bir ürünüdür (Kowalski ve Rizzo, 1996). Bu dış değişkenler dolaylı olarak, tutumlar, subjektif normlar, niyet ve davranışlarla ilişkilidir (Kowalski ve Rizzo, 1996; Rizzo ve Kirkendall, 1995). Sherrill, (1993), öğretmenin sınıftaki davranışları üzerinde kuvvetli bir etkiye sahip olduğu için, tutum ile yakından ilişkili olan inançlar üzerinde çalışmanın önemini vurgular. Tutum ve sosyal normların altında yatan inançları değerlendirmek, engelli bireye öğretmeye yönelik temel bir anlayış sağlar (Kowalsky ve Rizzo, 1996).

Türkiye’de 1990 yılından başlayarak kaynaştırma eğitimi alan engelli öğrenci sayısında ve özel eğitim okullarındaki öğrenci sayısında artış, normal okullardaki özel eğitim sınıflarında ise düşüş olduğu görülmektedir (Kuz, 2001). Kaynaştırma eğitimi yapılan okullarda beden eğitimi öğretmenin tutumunu incelemeye yönelik yapılan çalışmaların, hem kaynaştırmanın başarısını değerlendirmeye hem de olumsuz tutumun söz konusu olduğu durumlarda gerekli önlemleri almaya katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ancak beden eğitimi öğretmenlerinin engelli çocuklarla çalışmaya yönelik tutumları üzerinde yapılmış her hangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun önemli bir nedeni, beden eğitimi öğretmenlerinin tutumunu değerlendirmeye yönelik bir ölçüm aracının bulunmaması olabilir.

Ülkemizde beden eğitimi öğretmenlerinin engelli çocuklara yönelik tutumlarını değerlendirmeye yönelik bir ölçek bulunmadığından, bu çalışmada Sucuoğlu, Atay ve Çiftçi (1997) tarafından geliştirilmiş olan "Öğretmen Tutum Ölçeği" uygulanmıştır. Bu çalışmanın amacı, ilköğretim okullarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin engelli çocuklara yönelik tutumlarını ve tutumları üzerinde yaş, cinsiyet, hizmet yılı, zihinsel engelli öğrenci ile çalışma durumu gibi faktörlerin etkisini incelemektir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Denekler

"Öğretmen Tutum Ölçeği", Antalya il merkezinde görev yapan 225 beden eğitimi öğretmenine uygulanmak üzere İl Millî Eğitim müdürlüğü aracılığı ile gönderilmiştir. Ancak 58 öğretmenden geri dönüşüm sağlanmıştır. Eksik doldurulan ya da bir soruya birden fazla yanıt verilen ölçekler çıkarıldıktan sonra 52 öğretmenden gelen bilgiler değerlendirilmiştir. Ölçeğin geri dönüşüm oranı % 23 tür. Ölçeği yanıtlayan öğretmenlerin % 38.46’ı kadın, % 61.53’ü erkektir. % 38.46’ı 22-35 yaş aralığında, % 61.53’ü 36-50 yaş aralığında bulunmaktadır.

Araç

Bu çalışmada ilköğretim okullarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerine Sucuoğlu, Atay ve Çiftçi (1997) tarafından geliştirilmiş olan "Öğretmen Tutum Ölçeği" uygulanmıştır.

Likert tipinde 5 dereceli ölçek, kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, tamamen katılıyorum, katılıyorum, şıklarından oluşmaktadır. 22 si olumlu 17 si olumsuz olmak üzere 39 maddeden oluşan bu ölçekten en az 39 en fazla 195 puan almak mümkündür. 39 puana yakın puanlar olumsuz tutumu, 195 puana yakın puanlar olumlu tutumu ifade etmektedir. Öğretmen tutum ölçeğinin bir örneği ekte sunulmuştur. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ölçeğin tümü için $r = .93$ olarak bulunmuştur. Ölçeğe ek olarak araştırmacılar tarafından hazırlanmış, beden eğitimi öğretmenlerinin yaşı, hizmet süresi, cinsiyeti, zihinsel engelli bireylerle etkileşim durumları gibi soruları içeren bir anket bölümü kullanılmıştır.

İstatistiksel Analiz

Verilerin tanımlayıcı istatistikleri gerçekleştirilmiş, ortalama, standart sapma ve yüzdelik değerleri hesaplanmıştır. Yapılan normalite testi (Kolmogrov- Simirnov Normality Test) sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Daha sonraki aşamada oluşturulan gruplar arasındaki farkın anlamlılığı Student t testi ile değerlendirilmiştir. Verilerin analizi SPSS 10.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Anlamlılık düzeyi $\alpha = 0,05$ olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Çizelge 1'de demografik özellikler açısından beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumları incelenmektedir. Yapılan istatistiksel analiz, cinsiyete, yaşa, medeni duruma, hizmet süresine, çocuk sahibi olma durumuna göre beden eğitimi öğretmenlerinin tutumları arasında istatistiksel olarak önemli bir farklılığın bulunmadığını ortaya koymuştur ($p > .05$).

Çizelge 1. Demografik özelliklere göre beden eğitimi öğretmen tutum puanlarının incelenmesi

ÖZELLİKLER		N	%	X±SS	P
Cinsiyet	Kadın	20	38.46	113,8±14.49	0.1436
	Erkek	32	61.53	117,72±9.03	
Yaş	22-35 yaş	20	38,46	114,90±13.47	0.1698
	36- 50 yaş	32	61.53	117,87±8.32	
Hizmet süresi	1-10 yıl	27	50.94	115,15±13.70	0,24278
	11-30 yıl	25	48.07	117,36±8.57	
Medeni Durum	Bekar	11	1.15	114,18±15.31	0.2822
	Evli	41	78.85	116,76±10.42	
Çocuk sahibi olma durumu	Var	33	63.46	116,12±13.16	0.4713
	Yok	19	36.54	116,37±7.87	

Çizelge 2'de, zihinsel engelli birey ile iletişim durumuna göre beden eğitimi öğretmen tutum puanları incelenmiştir. Yapılan istatistiksel analiz, zihinsel engelli bir yakını bulunma durumuna, zihinsel engelli öğrenci ile çalışma durumuna ve çalıştığı okulda özel eğitim sınıfı bulunma durumuna göre beden eğitimi öğretmenlerinin tutumları arasında istatistiksel olarak önemli bir farklılığın bulunmadığını ortaya koymuştur ($p > .05$).

Çizelge 2. Zihinsel engelli birey ile iletişim durumuna göre beden eğitimi öğretmen tutum puanlarının incelenmesi.

ÖZELLİKLER		N	%	X ±SS	P
Zihinsel engelli yakını bulunma durumu	Var	10	19.23	119,1±16.22	0,0965
	Yok	42	80.77	115,52±9.66	
Zihinsel engelli öğrenci ile çalışma durumu	Evet	17	32.69	116,70±15.07	0.4049
	Hayır	35	67.31	115,97±9.15	
Çalıştığı okulda özel eğitim sınıfı bulunma durumu	Evet	10	19.23	119,8±14.74	0,0676
	Hayır	42	80.77	115,36±10.75	

Bu araştırma sonucuna göre, öğretmenlerin ortalama tutum puanları standart sapmaları ile birlikte 116.21±11.467 olarak bulunmuştur.

TARTIŞMA

Bu araştırma, ilköğretim okullarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin engelli çocuklara yönelik tutumlarını ve tutumları üzerinde yaş, cinsiyet, hizmet yılı, zihinsel engelli öğrenci ile çalışma durumu gibi faktörlerin etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını inceleyen çalışmalar, beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyet, yaş gibi özelliklerinin tutumla daha az ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Aloia ve ark. (1980), kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlerden daha olumlu tutuma sahip olduğunu bulmuştur. Ancak diğer çalışmalar cinsiyet farkının olmadığı yönündedir (Rizzo ve Vispoel, 1991; Rizzo ve Wright, 1988). Bu çalışmada cinsiyet farkının olmadığını ortaya koyan bulgular, yukarıda sözü edilen çalışmalarla paralellik göstermektedir. Bizim bulgularımıza zıt olarak bu çalışmalarda, yaşla tutum arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Daha ileri yaştaki öğretmenler, genç olanlardan daha olumsuz tutum sergilemişlerdir (Rizzo ve Vispoel, 1991; Rizzo ve Wright, 1988). Bizim çalışmamızda yaş gruplarındaki denek sayısı çok az olduğundan başlangıçta 6 farklı yaş grubunda incelenmesi düşünülen tutum puanları iki grupta incelenmiş, yaş yönünden tutum puanları arasında farklılık gözlenmemiştir.

İstatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamasına rağmen, zihinsel engelli yakını ve çalıştığı okulda özel eğitim sınıfı bulunan öğretmenlerin ortalama tutum puanlarının diğerlerinden biraz daha yüksek olma eğiliminde olduğu görülmektedir. Her iki maddede soruya olumlu yanıt veren denek sayılarının diğerlerine göre daha az olması bu eğilimi olumlu ya da olumsuz yönde etkilemiş olabilir. Bir diğer faktör de zihinsel engelli tanıdığı olan öğretmenlerin bu kişi ile yakınlık dereceleri ve ilişki yoğunluğunun dikkate alınmamış olması olabilir. Okullarında özel eğitim sınıfı bulunan öğretmenlerin de bu okullarda ne kadar süre ile görev yaptığı bilinmemektedir.

Bu araştırma sonucuna göre, öğretmenlerin ortalama tutum puanları standart sapmaları ile birlikte 116.21±11.467 olarak bulunmuştur. Bu tutum puanı ölçeğin öngördüğü olumlu tutum puanına, yakın olmakla birlikte, 195 olarak öngörülen tavan puanın %53.71 ile %65.36'ı arasında yer almaktadır. Öğretmenlerin %32.69'nun zihinsel engelli çocuklarla çalıştığı gözönüne alındığında, bu puanlar beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını geliştirmek için geçerli bir neden olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma sonucuna göre, öğretmenlerin ortalama tutum puanları standart sapmaları ile birlikte 116.21 ± 11.467 olarak bulunmuştur. Cinsiyet, yaş, hizmet yılı gibi demografik faktörlere göre ve zihinsel engelli birey ile iletişim durumuna göre beden eğitimi öğretmen tutum puanları arasında istatistiksel olarak önemli bir farklılık bulunmamıştır.

- Kaynaştırma yapılan okullar öncelikli olmak üzere, beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocukların gelişimsel özelliklerini anlamaları, davranışlarını yönetmeleri ve öğretim becerilerini geliştirmeleri için hizmet içi eğitim programları yürürlüğe konabilir.

- Çalışmanın daha büyük bir örneklem grubu üzerinde yapılması ile çok çeşitli yaş ve hizmet yılına sahip öğretmenlere ulaşmak mümkün olacaktır. Böylece üniversite öğretmenlik eğitimleri sırasında ders programında bulunan Engelliler için Beden Eğitimi ve Spor dersini zorunlu olarak alan 2001 yılından sonra mezun olan beden eğitimi öğretmenleri ile bu dersi almayan önceki yıllarda mezun olan öğretmenlerin tutumlarını karşılaştırmak mümkün olabilir. Zihinsel engelli bireyle etkileşimleri daha detaylı incelenebilir (Zihinsel engelli çocuklarla çalışma süreleri (ay/yıl), sınıfında engelli bir öğrencinin varlığı gibi).

- Beden eğitimi öğretmenleri ile sınıf öğretmenlerinin ve özel eğitim öğretmenlerinin tutumları karşılaştırılarak incelenebilir.

KAYNAKLAR

1. Aloia, G. F., Knutson, R., Minner, S. H., & Von Seggern, M. (1980). Physical Aducation Teachers' Initial Perceptions of Handicapped Children. *Mental Retardation*, 18, 85-87.
2. Batu, S. (2000). Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri. Bitirme tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi.
3. Heikinaro-Johannson, P., & Sherrill, C. (1994). Integrating Children With Special Needs in Physical Education: A school district assessment model from Finland. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 11, 44-56.
4. Heikinaro-Johannson, P. I., & Vogler, E. W. (1996). Physical Education Including Individuals With Disabilities in School Settings. *Sport Science Review*, 5(1), 12-25.
5. Kowalski, E. M., & Rizzo, T. L. (1996). Factors Influencing Preservice Student Attitudes Toward Individuals With Disabilities. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 13, 180-196.
6. Kuz, T. (2001). Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumların İncelenmesi. T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. Yayınları /17 Ankara.
7. Lienert, C., Sherrill, C., & Myers, B. (2001). Physical Educators' Concerns About Integrating Children With Disabilities: A Cross-Cultural Comparison. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 18, 1-17 .
8. Rizzo, T. L., & Kirkendall, D. R. (1995). Teaching Students With Mild Disabilities. What Effects Attitudes Future physical educators? *Adapted Physical Activity Quarterly*, 12, 205-216.
9. Rizzo, T. L., & Vispoel, W. P. (1991). Physical Educators' Attributes and Attitudes Toward Teaching Students With Handicaps. *Adapted Physical Quarterly*, 8, 4-11.
10. Rizzo, T. L., & Wright, R. G. (1988). Selected Attributes Related to Physical Educators' Attitudes Toward Teaching Students With Handicaps. *Mental Retardation*. 26, 307-309.
11. Sherrill, C. (1993). *Adapted Physical Activity, Recreation and Sport: Crossdisciplinary and Lifespan* (4th ed) Dubuque, IA: Brown&Benchmark.
12. Sucuoğlu, B., Atay, M., & Çiftçi, İ. (1997). Zihinsel Engelli Öğrencilere Yönelik Öğretmen Tutumları Üzerine Bir Ölçek Çalışması. 7. Özel Eğitim Günleri Bildiri Kitabı, Karatepe yayınları, Ankara.

SPORCU VE SPORCU OLMAYAN BAYANLARIN SOSYAL FİZİK KAYGI VE BEDEN İMGESİNDEN HOŞNUT OLMA DÜZEYLERİ*

Özgür MÜLAZIMOĞLU BALLI **

Sadettin KİRAZCI ***

F. Hülya AŞÇI ****

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, sporcu olan ve olmayan bayanların sosyal fizik kaygı ve beden imgesinden hoşnut olma düzeyleri arasında fark olup olmadığını test etmek ve bu iki kavram arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Değişik spor branşlarındaki (estetik, ferdi ve takım) sporcuların sosyal fizik kaygı ve beden imgesinden hoşnut olma düzeyleri arasındaki farkı incelemek de bu çalışmanın amaçları arasındadır. Çalışmaya 117 sporcu ($X_{yaş}=19.48\pm 4.49$) ve 132 sporcu olmayan ($X_{yaş}=18.74\pm 2.86$) bayan gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcılara Hart, Leary ve Rejeski'nin (1989) "Sosyal Fizik Kaygı Envanteri" (SFKE) ve Berscheid, Walster, ve Bohrnstedt (1973) "Beden Bölgelerinden ve Özelliklerinden Hoşnut Olma Ölçeği" (BİHÖ) veri toplama araçları olarak uygulanmıştır. Çok yönlü varyans analiz sonuçları, sporcu olan ve olmayan bayanlar arasında bedenle ilişkili olan bu psikolojik kavramlarda fark olduğunu (Hotelling's $T^2=14$; $F_{(2,246)}=16.64$, $p<.05$) ve takiben yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları da sporcular ve sporcu olmayanların SFK ($F_{(1,247)}=26.2$, $p<.05$) beden imgesinden hoşnut olma ($F_{(1,247)}=23.87$, $p<.05$) düzeyleri arasında sporcu olanlar lehine anlamlı fark olduğunu göstermiştir. Yine, çok yönlü varyans analizi sonuçları, değişik spor branşları ile uğraşan sporcular arasında fark olduğunu göstermiştir (Hotelling's $T^2=10$; $F_{(4,224)}=2.66$, $p<.05$). Tek yönlü varyans analizi sonuçları, beden imgesinden hoşnut olma düzeylerinde ($F_{(2,114)}=4.82$, $p<.01$) estetik ve takım sporcularının lehine anlamlı fark göstermiştir. Sosyal fizik kaygı ve beden imgesinden hoşnut olma düzeyleri arasında sporcular ($r=-.53$), sporcu olmayanlar ($r=-.47$), estetik ($r=-.66$), ferdi ($r=-.44$) ve takım ($r=-.43$) sporu ile uğraşanlar $p<.05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu çalışma, diğer bireyler tarafından fiziki özelliklerin değerlendirilmesi durumunda, sporcu olmayanların sporculara kıyasla daha negatif duygulara sahip olduklarını göstermiştir. Bunun yanında, sporcu olanların fiziksel görünüşleri hakkında sporcu olmayanlara göre daha olumlu algılamalara sahip olduğunu ve bütün çalışma grupları için sosyal fizik kaygı ile beden imgesinden hoşnut olma düzeyleri arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal fizik kaygı, beden imgesinden hoşnut olma, sporcular ve sporcu olmayanlar.

Geliş tarihi: 02.06.2005; Yayına kabul tarihi: 12.05.2006

* Bu çalışma, 27-29 Kasım 2002 tarihleri arasında Antalya'da yapılan 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

** Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksek Okulu, DENİZLİ

*** ODTÜ Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi Bölümü, ANKARA

**** Başkent Üniversitesi, Spor Bilimleri Bölümü, ANKARA

SOCIAL PHYSIQUE ANXIETY AND BODY IMAGE SATISFACTION LEVELS OF FEMALE ATHLETES AND NON-ATHLETES

SUMMARY

The primary purpose of the study was to investigate differences in the social physique anxiety (SPA) and body image satisfaction (BIS) between female athletes and non-athletes, and to investigate the relationship between SPA and BIS. The secondary purpose was to find out the differences in SPA and BIS among athletes in different types of sports (aesthetic, individual & team). 117 female athletes ($M_{age}=19.48\pm 4.49$) and 132 female non-athletes ($M_{age}=18.74\pm 2.86$) voluntarily participated to this study. Hart, Leary & Rejeski's (1989) "Social Physique Anxiety" (SPAS) and Berscheid, Walster, & Bohrnstedt's (1973) "Body Image Satisfaction questionnaire" (BISQ) were administered to participants. MANOVA results revealed an overall significant differences between athletes & non-athletes (Hotelling's $T^2=.14$; $F_{(2,246)}=16.64$, $p<.05$). Follow up univariate analysis indicated significant differences between athletes & non-athletes in social physique anxiety ($F_{(1,247)}=26.2$, $p<.01$) and body image satisfaction ($F_{(1,247)}=23.87$, $p<.05$) in favor of athletes. MANOVA also indicated overall significant differences among athletes in different types of sports (Hotelling's $T^2=.10$; $F_{(4,224)}=2.66$, $p<.05$). Follow up analysis demonstrated significant differences in BIS level among the groups ($F_{(2,114)}=4.82$, $p<.05$) in favor of aesthetic and team sports. Correlation between social physique anxiety and body image satisfaction scores for athletes ($r=-.53$), non-athletes ($r=-.47$), aesthetic ($r=-.66$), individual ($r=-.44$) and team ($r=-.43$) sport athletes were all significant at $p=.05$ and negative. This study indicated that when it comes to other people's evaluation of ones physique, non-athletes had more negative feelings than athletes. Furthermore, athletes had more positive feelings about their bodies than non-athletes, and social physique anxiety was negatively correlated with body image satisfaction for all groups of the study.

Key Words: Social physique anxiety, body image satisfaction, athlete and non-athlete.

GİRİŞ

Fiziksel görünüm, insanların yaşamında tarih boyunca olduğu gibi günümüzde de önemli bir yer tutmaktadır. Basılı ve görsel iletişim araçları sosyal olarak kabul edilen, çekici ve zayıf bayan ve kaslı erkek figürlerini destekleyen yayınlar yaparak, toplumun bu ideal figürlere benzeme isteğini artırmakta⁽⁹⁾ ve insanların kendi vücutlarını olumlu veya olumsuz şekilde algılamasına neden olmaktadır.

İnsanların vücutlarından hoşnut olma isteği, onların kendileri için uygun ve doğru olan vücut şekli ve ölçülerine ulaşma çabası içine sokmaktadır. Fiziksel görünümünden hoşnut olmayan kişiler, farklı stillerde kıyafetler giymekten, estetik ameliyat olmaya kadar birçok farklı metod kullanarak yenilenme yoluna gitmektedir. Kendini yeni ve çekici bir fiziki görünüme ulaştırmak için kullanılan yöntemler içinde, fiziksel etkinliklere katılım belkide en çok kullanılanlarındandır⁽⁹⁾.

Fiziksel etkinlikler yolu ile bireyler yeni bir fiziki görünüme ulaşma şansı bulurken, bu yeni görünümle birlikte vücutlarının fiziksel zindelik özellikleri hakkında olumlu düşüncelere de sahip olurlar. Çok'un (1990) Türk ergen-sedanterler üzerinde yaptığı çalışma sonucunda fiziksel etkinliğe katılan ergenlerin katılmayan ergenlere göre vücutlarından daha menmün oldukları bulunurken, sporcu olan ve olmayanları karşılaştırarak yapılan bazı çalışmalarda da^(13,14) sporla uğraşanların fiziksel görünümlelerinden daha hoşnut oldukları ortaya konmuştur.

Kişilerin kendi vücutlarını nasıl algıladıklarının yanısıra, diğer insanların da onları nasıl algıladıkları önemlidir. İnsanlar başkalarının üzerinde olumlu etki yapmak üzere güdülenirler⁽²⁰⁾ ve bundan dolayı bazı insanlar da fiziksel görünümlemlerinin diğerleri tarafından nasıl algılandığı konusunda endişelenirler. Bu nedenle diğerlerine karşı uygun etkiyi yaratmakta başarılı olamayanlar olumsuz çıkarımlar yapabilirler⁽¹⁶⁾. Literatürde, insanların fiziksel görünüşlerinin başkaları tarafından değerlendirilirken hissettikleri kaygı "Sosyal Fizik Kaygı" olarak tanımlanmaktadır⁽¹¹⁾.

Fiziksel görünümünden memnun olmamak fiziksel etkinliğe katılımı arttıran olumlu bir etken olduğu gibi, fiziksel görünümünden dolayı karşılaşılabilecek olumsuz değerlendirmelere maruz kalmamak için katılmama nedeni de olabilir⁽⁹⁾. Bu sebeple son yıllarda, spor ve egzersiz psikolojisi alanındaki araştırmacılar için fiziksel görünüşten duyulan kaygı popüler bir araştırma konusu olmuştur. Yapılan araştırmalar sosyal fizik kaygısı yüksek olanların kalabalık ortamlar yerine yalnız başlarına fiziksel etkinliğe katılma eğiliminde olduklarını göstermiştir⁽²²⁾. Bazı çalışmalar ise, sosyal fizik kaygısı yüksek olanların fiziksel etkinliğe devam etme eğilimlerinin düşük, sosyal fizik kaygıları düşük olanlarında fiziksel etkinliğe devam etme eğilimlerinin yüksek olduğunu ortaya koymuştur^(6,7,16). Bunun yanısıra az sayıda çalışmada farklı spor branşlarına katılım ve sosyal fizik kaygı arasındaki ilişki incelenmiştir. Haase'in (2001) yapmış olduğu çalışma sonuçları bayan ferdi spor branş sporcularının sosyal fizik kaygı değerleri, bayan takım ve erkek ferdi ve takım sporcularından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, spor branşları ile sosyal fizik kaygı değerleri arasında sistematik bir ilişki bulunamamıştır⁽⁴⁾.

Bu bulgular doğrultusunda, bu çalışmanın amacı, sporcu olan ve olmayan bayanların sosyal fizik kaygı ve beden imgesinden hoşnut olma düzeyleri arasındaki farkı belirlemek ve bu iki kavram arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Çalışmanın ikincil amacı ise yapılan spor branşının sosyal fizik kaygı ve beden imgesinden hoşnut olma düzeyini nasıl etkilediğini ortaya koymak için değişik spor branşlarındaki sporcuların sosyal fizik kaygı ve beden imgesinden hoşnut olma düzeylerini karşılaştırmaktır.

YÖNTEM

Örneklem:

Çalışmanın örneklemini, 117 sporcu ($\bar{X}_{yaş}=19.48\pm4.49$) ve 132 sporcu olmayan ($\bar{X}_{yaş}=18.74\pm2.86$) gönüllü bayan oluşturmuştur. Çalışmaya katılan sporcular yapmış oldukları branşların unsurları gözönüne alınarak üç gruba ayrılmıştır; estetik (n=27, $\bar{X}_{yaş}=16.89\pm3.46$), ferdi (n=53, $\bar{X}_{yaş}=18.55\pm3.83$) ve takım (n=37, $\bar{X}_{yaş}= 22.70\pm .26$). Estetik sporlar; Artistik Cimnastik, Artistik Buz Pateni, Ritmik Cimnastik, Sportif Aerobik ve ferdi sporlar; Atletizm, Güreş, Halter, Karate, Teak-wan-do, Tenis ve Yüzme, ve takım sporları; Basketbol, Futbol, Hentbol, Voleybol olarak çalışmaya dahil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları:

Sosyal fizik kaygı düzeyini belirlemek için 12 maddeden oluşan Hart ve arkadaşlarının (1989) geliştirdiği "Sosyal Fizik Kaygı Envanteri" (SFKE) kullanılmıştır. Envanterdeki maddeler beşli ölçek (tamamen yanlış, genellikle yanlış, bazen yanlış bazen doğru, genellikle doğru, tamamen doğru) kullanılarak cevaplandırılmaktadır. Envanterden alınabilecek en düşük puan 12 ve en yüksek puan 60'dır. SFKE'den alınan puan arttıkça kişinin dış görünüşünden duyduğu kaygı düzeyide artmaktadır. Bu aracın Türk popülasyonu için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Mülazımoğlu-Ballı ve Aşçı (2004) tarafından yapılmıştır.

Katılımcıların beden bölgelerinden hoşnut olma düzeylerini ölçmek için Berscheid, Walster, ve Bohrnstedt (1973)'in "Beden Bölgelerinden ve Özelliklerinden Hoşnut Olma Ölçeği" (BİHÖ) kullanılmıştır. Ölçekte kızlar için 25, erkekler için 26 madde bulunmaktadır. Ölçekteki maddeler beşli ölçek (hiç hoşnut değilim, pek hoşnut değilim, kararsızım, oldukça hoşnutum, son derece hoşnutum) kullanılarak cevaplandırılmaktadır. Ölçeğin Türk toplumu için güvenilirliği ve geçerliği Gökdoğan (1988) tarafından yapılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi:

Sporcu olan grubun verileri dört farklı ilde (Ankara, İstanbul, Bursa ve Muğla) yapılan millî takım kampları sırasında araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Sporcu olmayan grubun verileri üniversite ve liselerden sınıf ortamında yine araştırmacılar tarafından toplanmıştır.

Verilerin analizi için tanımlayıcı istatistik, çok yönlü varyans analizi ve Pearson Çarpım Momentler Korelasyonu analizi kullanılmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1'de katılımcıların sosyal fizik kaygı ve beden imgesinden hoşnut olma düzeylerine ilişkin ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyal Fizik Kaygı ve Beden İmgesinden Hoşnut Olma Değerlerinin Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Grup	n	Sosyal Fizik Kaygı		Beden İmgesinden Hoşnut Olma	
		\bar{X}	SS	\bar{X}	SS
Sporcu Olmayanlar	132	33.60	6.88	3.59	0.46
Sporcular	117	29.05	7.13	3.88	0.49
Estetik Sporlar	27	29.06	9.32	4.00	0.56
Ferdi Sporlar	53	30.24	6.05	3.73	0.46
Takım Sporları	37	27.33	7.58	4.00	0.42

Sporcu olan ve sporcu olmayanların sosyal fizik kaygı ve beden imgesinden hoşnut olma düzeyleri arasındaki farkı bulmak için yapılan çok yönlü varyans analizi sonuçları sporcu olan ve sporcu olmayanlar arasında anlamlı bir fark olduğunu (Hotelling's $T^2=.14$; $F(2,246) =16.64$, $p<.05$) ortaya koymuştur. Takiben yapılan tek yönlü analiz sonuçları, sporcu ve sporcu olmayanların sosyal fizik kaygı ($F_{(1,247)}=26.2$, $p<.05$) ve beden imgesinden hoşnut olma değerleri ($F_{(1,247)}=23.87$, $p<.05$) arasında sporcular lehine anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir.

Değişik spor branşlarındaki (estetik, ferdi ve takım) sporcuların sosyal fizik kaygı ve beden imgesinden hoşnut olma düzeyleri arasındaki farkı araştırmak için yapılan çok yönlü varyans analizi sonuçları bu üç grup arasında anlamlı fark olduğunu (Hotelling's $T^2=.09$; $F_{(4,224)} =2.66$, $p<.05$), takiben yapılan tek yönlü varyans analizleri üç farklı spor grubunda yer alan sporcuların sosyal fizik kaygı puanları arasında fark olmadığını ($F_{(2,114)}=1.84$, $p>.05$) ortaya koyarken, bu üç grubun beden imgesinden hoşnut olma puanları arasındaki farkın anlamlı olduğunu ($F_{(2,114)}=4.82$, $p<.05$) göstermiştir. Yapılan Tukey post hoc analiz sonuçlarına göre, estetik ($X=4.00\pm 0.56$) ve takım ($X=4.00\pm 0.42$) sporu ile uğraşanların beden imgesinden hoşnut olma puanları ferdi ($X=3.73\pm 0.46$) sporla uğraşan sporculardan daha yüksek bulunmuştur.

Sosyal fizik kaygı ve beden imgesinden hoşnut olma düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile yapılan Pearson Çarpım Momentler korelasyon sonuçlarına göre, sporcularda ($r=-.53$; $p<.05$) ve sporcu olmayanlarda ($r=-.47$; $p<.05$) bedene ilişkin bu iki kavram arasında anlamlı ve negatif bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanında estetik ($r=-.66$; $p<.05$), ferdi ($r=-.44$; $p<.05$) ve takım ($r=-.43$; $p<.05$) sporları ile uğraşanların da sosyal fizik kaygı ve beden imgesinden hoşnut olma değerleri arasındaki ilişki anlamlı ve negatiftir.

TARTIŞMA

Spora katılımın bedene ilişkin psikolojik kavramlara etkisini ortaya koymak amacı ile sporcu olan ve olmayan bireylerin sosyal fizik kaygı ve beden imgelerinden hoşnut olma düzeylerinin karşılaştırıldığı bu çalışma bulguları sporcu ve sporcu olmayanların sosyal fizik kaygı düzeyleri arasında sporcular lehine anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen bu bulgu, fiziksel etkinliğe katılımın sosyal fizik kaygıyı azalttığını ortaya koyan çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir^(6,7,16). Sporcu ve sporcu olmayanların sosyal fizik kaygı düzeyleri arasındaki farkın yanı sıra beden imgesinden hoşnut olma düzeyleri arasında da anlamlı farkın bulunması literatürde sporcuların sporcu olmayanlara göre beden imgelerinden daha hoşnut olduğunu ortaya koyan çalışma bulguları ile paraleldir^(2,21).

Çalışmada dikkate değer diğer bir bulgu ise değişik spor branşları ile uğraşan kişilerin ortalama sosyal fizik kaygı değerlerinin benzer olmamasına rağmen aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunmamasıdır. Benzer sonuç, Crocker ve arkadaşlarının 2000 yılında yaptıkları bir çalışmada da elde edilmiştir. Bu bulgu, ferdi sporlar ile uğraşan sporcuların takım sporlarına katılan sporculara göre daha düşük sosyal fizik kaygı düzeyine sahip olduğunu ortaya koyan çalışma sonuçları ile benzerlik göstermemektedir^(10,12). Farklı spor branşlarına katılan sporcuların beden imgesi ile ilgili olarak elde edilen bulgu ise, estetik ve takım sporuna katılan sporcuların beden imgesinden hoşnut olma değerlerinin ferdi sporlarla uğraşan sporculardan yüksek olmasıdır. Literatürde farklı spor branşlarına katılımın beden imgesinden hoşnut olma değerlerine olan etkisini inceleyen sınırlı çalışmalar bulunmakla birlikte bu sonucu destekler çalışmalar vardır⁽¹⁹⁾. Genel olarak çalışmalar değişik spor branşlarına katılımın farklı beden imgesinden hoşnut olma değeri ortaya çıkardığı yönündedir. Estetik ve takım spor branşlarına katılanların beden imgesinden hoşnut olma düzeyleri ferdi spor branşına katılanlardan daha yüksek bulunması spor branşlarının değişik karakteristik özelliklerinden kaynaklanmış olabilir. Estetik spora katılanlar için fiziksel görünüş ve görsel tatmin ön planda olmasına karşın bu çalışmanın ferdi sporları içinde bulunan halter, güreş, teak-won-do ve karate gibi spor branşlarında kaslı vücut daha ön plandadır. Sosyal çevredeki zayıf bayan figürleri ve diğer spor branşlarındaki bayanların fiziksel görünüşleri ile bu tür branşlara katılan bayan sporcuların vücutları arasındaki görünüm farkı beden imgesinden hoşnut olma değerlerindeki farklılığın nedenleri olarak kabul edilebilir.

Elde edilen diğer bir bulgu da, çalışmadaki tüm gruplar için sosyal fizik kaygı ve beden imgesinden hoşnut olma skorları arasında negatif ve anlamlı ilişki bulunmasıdır. Bu bulgu yazılı kaynaklarda sosyal fizik kaygı ile beden imgesi arasında negatif ilişkiyi ortaya koyan birçok çalışma ile desteklenmektedir^(7,12,15,17). Bireylerin beden imgesinden hoşnut olma düzeyleri arttıkça, dış görünüşlerinden duydukları kaygı da azalmaktadır.

Sonuç olarak, sporun etkisinin sadece spora katılan ve spor ile uğraşmayan bireyler ele alınarak yapılan bu çalışmanın bulguları, spora katılımın kişinin bedenine ilişkin tutumlarını, duygularını ve davranışlarını olumlu yönde etkilediğini ve çalışmada bedene ilişkin psikolojik kavramlardan beden imgesini arttırırken, sosyal fizik kaygı düzeyini azalttığını ortaya koymuştur. Sporun bu kavramlar üzerindeki etkisini daha iyi anlayabilmek için daha geniş örneklem grubu ile spora katılım nedenleri, kişisel özellikleri, fiziksel kendine güven, cinsiyet rolü ve yaş farklılıkları gibi kavramlar gelecekteki çalışmalarda ele alınarak incelenmelidir.

KAYNAKLAR

1. Berscheid, E., Walster, E., & Bohrnstedt, G. (1973). The Happy American Body: A Survey Report. *Psychology Today*, 7, 119-131.
2. Bucaria, L. L. (1989). The Relation of Sport Status to Body Image, Self-Esteem and Fearfulness in High School Adolescents. *Dissertation Abstract International*, 50; 09, 3086-A.
3. Cox R.H. (1998). *Sport Psychology: Concepts and Applications*. Illinois, WCB McGraw-Hill.
4. Crocker, P.R.E., Synder, J. Kowalski, K.C. & Hoar, S. (2000). Don't Let Me be Fat or Physically Incompetent! The Relationship Between Physical Self-Concept and Social Physique Anxiety in Canadian High Performance Female Adolescent Athletes. *AVANTE*. 6, 16-23.
5. Çok, F. (1990). Body Image Satisfaction in Turkish Adolescents. *Adolescence*, 25, 409-414.
6. Finkenber, M.E., DiNucci, J.M., McCune, S.L., Chenette, T. & McCoy, P. (1998). Commitment to Physical Activity and Anxiety About Physique Among Collage Women. *Perceptual and Motor Skills*, 87, 1393-1394.
7. Frederick, C.M. & Morrison, C.S. (1996). Social Physique Anxiety, Personality Constructs, Motivations, Exercise Attitudes, and Behaviors. *Perceptual and Motor Skills*, 82, 963-972.
8. Gökdoğan, F., (1988). Orta Öğretime Devam Eden Ergenlerde Beden İmajından Hoşnut Olma Düzeyi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
9. Grogan S. (1999) *Body Image: Understanding Body Dissatisfaction in Men, Women and Children*. Great Britain. Biddles Ltd, Guildford and King's Lynn.
10. Haase, A. (2001) Team and Individual Sports-Effects on Social Physique Anxiety and Disturbed Eating Attitudes in Elite Male and Female Athletes. X. *World Congress of Sports Psychology: Vol. 4.* (pp 232-233) Skiatos, Greece.
11. Hart, E. A., Leary, M. R., & Rejeski W. J. (1989). The Measurement of Social Physique Anxiety. *Journal of Sport & Exercise Psychology*. 11, 94-104.
12. Hausenblas, H.A. & Mack, D.E. (1999). Social Physique Anxiety and Eating Disorder Correlates Among Female Athletic and Non-Athletic Population. *Journal of Sport Behavior*, 22, 502-511.
13. Huddy, D.C. & Cash, T.F. (1997). Body Image Attitudes Among Male Marathon Runners: A Controlled Comparative Study. *International Journal of Sport Psychology*, 28, 227-236.
14. Huddy, D. C., Niemann, D.C., & Johnson, R.L. (1993). Relationship Between Body Image and Percent Body Fat Among College Male Varsity Athletes and Non-Athletes. *Perceptual and Motor Skills*, 77, 851-857.

15. Krane, V., Stiles-ShIPLEY, J. A., Waldron, J. & Michalenok, J. (2001). Relationships Among Satisfaction, Social Physique Anxiety, and Eating Behaviors in Female Athletes and Exercisers. *Journal of Sport Behavior*, 24, 247-264.
16. Lantz, C.D. & Hardy, C.J. (1997). Social Physique Anxiety and Perceived Exercise Behavior. *Journal of Sport Behavior*, 20, 83-93.
17. McNelis-Kline, C.M. (2000). Body Image, Social Physique Anxiety and Eating Disorders in Aerobic Instructors. ProQuest Digital Dissertation [on line]. AAT 9962638.
18. Mülazımoğlu-Ballı, Ö. & Aşçı, F. H. (2004). "Sosyal Fizik Kaygı Envanteri"nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. 10. ICHBER-SD Avrupa Kongresi & SBD 8. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. Antalya, Kemer. 17-20 Kasım, 55.
19. Parks, P. S. M. & Read, M. H. (1997). Adolescent Male Athletes: Body Image, Diet, and Exercise. *Adolescence*, 32, 593-602.
20. Schlenker, B. R., & Leary, M. R. (1982). Social Anxiety and Self-Presentation: A Conceptualization and Model. *Psychological Bulletin*. 92, 641-669.
21. Snyder, E. E. And Kilvin, J. E. (1975). Women Athletes and Aspects of Psychological Well Being and Body Image. *The Research Quarterly*, 46, 2, 191-199.
22. Spink, K.S. (1992). Relation of Anxiety About Social Physique to Location of Participation in Physical Activity. *Perceptual and Motor Skills*, 74, 1075-1078.

SPORDA YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ - "SYDÖ"- (ÖN ÇALIŞMA)

Turhan TOROS *
Seyfi SAVAŞ **

ÖZET

Araştırmanın amacı; spor bilimlerine yeni ölçek kazandırmaktır. "Sporda Yaşam Doyumu Ölçeği" geliştirme çalışması, son yıllarda popüler bir alan olan sporda psikometri çalışmaları adı altında toplanmaktadır. Bu geliştirilen ölçekler, birçok spor bilimci tarafından kullanılmaktadır. Araştırma, spor ortamında fiziksel performans ölçümlerinin yanı sıra, psikolojik ölçümlerin katkısını belirginleştirmek gibi bir önemi de içermektedir.

Bu araştırmada sporcuların yaşam doyumlarını belirleyebilmek amacıyla, "Sporda Yaşam Doyumu Ölçeği SYDÖ -ön çalışmasında önce, 24 maddeden oluşan beş kategorili likert tipi ölçek, ilk deneme uygulamasında 311 sporcuya uygulanmış ve analizler sonucu işlemeyen maddeler çıkarılarak 16 maddeye indirilmiştir. İkinci denemedeki uygulamaya geçilmeden önce ölçeğin kaç faktör altında toplandığı ve güvenilirlik ön çalışması ile ilgili olarak katsayılarına bakılmıştır. Önce betimsel istatistiklere bakılmış sonra güvenilirlik katsayısı bir içtutarlılık katsayısı olan Cronbach Alfa ile hesaplanmıştır. Ayrıca korelasyon değerleri için madde-toplam korelasyonlarına bakılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS paket program kullanılmıştır.

Bu ön araştırma kapsamında elde edilen bulgular, ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir (Cronbach Alfa .78). Ölçek ile ilgili çalışmalar daha büyük bir örneklem grubu ile devam etmektedir.

Sporda yaşam doyumu ölçeği ile ilgili olarak Türkçe literatürde bir çalışma yoktur. Böyle bir çalışma, yaşam doyumu ile ilgili ilk ölçek çalışması olması nedeniyle hem spor psikolojisine hem de spor bilimleri alanına zengin bilgiler sağlayabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Geçerlik, Güvenirlik , Doyum, Yaşam doyumu, Ölçek.

Geliş tarihi: 25.09.2005; Yayına kabul tarihi: 07.07.2006

* Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, DENİZLİ

** Gazi Üniversitesi Kastamonu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

"LIFE SATISFACTION QUESTIONNAIRE FOR SPORT" PRELIMINARY STUDY

SUMMARY

The purpose of this research was to devise a new measure for sports sciences. The studies for the "life satisfaction in sports questionnaire can be compiled under the heading of psychometrics in sport a popular area in recent times. The questionnaires developed in this area are used by various researches. The study is important as regards to the determination of the contribution of psychological measures as well performance measures.

In this study a 24-item likert type "life satisfaction in sport survey" was applied to 311 athletes in order to determine the level of satisfaction of life of athletes and the number of items were reduced to 16 after the analysis of the resulting data. The factor analysis, validity Cronbach alpha and correlation coefficients were computed before applying it to the sample for the second time. The data obtained were evaluated by the use of SPSS software.

The resulting data revealed that the validity of the survey was very high (Cronbach alpha .78). The studies related to the survey are continuing upon a larger sized sample.

There is no Turkish literature related to the life satisfaction in sports. This study is expected to contribute to both sport psychology and sport sciences.

Key Words: Validity, Reliability, Satisfaction, Life satisfaction, Questionnaire.

GİRİŞ VE AMAÇ

Öznel iyi olma, insanların yaşamlarını değerlendirmelerini anlamaya çalışan bir psikoloji alanıdır.

Yaşam doyumu, öznel iyi olma içinde bir kavram olarak düşünülmektedir. Öznel iyi olma yüksek ise, yaşam doyumu algısının yüksek olması beklenir. Yetim⁽¹⁾e göre sportif egzersizlerin, olumlu kendilik kavramını geliştirdiği, özsaygı ve özyeterlikte artışlara neden olduğu, olumlu beden imgesini beslediği, fizyolojik ve psikolojik stresi azalttığı, hoşlanma ve eğlenme duygularını geliştirdiği belirtilmektedir. Fiziksel olarak uygun olan ve sağlıklı davranış gösteren çocuk ve yetişkinler, kendilerini çeşitli psikolojik ve fiziksel sağlık sorunlarına karşı koruyabilirler^(2,3,4). Hoşlanılan ve haz alınan etkinlik olarak yapılan sportif egzersiz, öznel iyi olmayı arttırmaktadır. Bazıları bir sosyal atmosfer içerisinde koştuktan, diğerlerinin gözünde iyi görünmekten hoşlanabilirler. Diğerleri ise olumsuz duygu durumlarını değiştirmek için, egzersiz yapmaktan hoşlanabilirler. Bu olasılık dayanılmaz derecede sıcak bir günde yüzen yüzücülerde kanıtlanmıştır⁽⁵⁾.

Özgüven duygusu yüksek kişiler, daha doyumlu ve mutlu kişilerdir^(6,7,8,9). Myers ve Diener⁽¹⁰⁾, mutlu insanları dört kişilik özelliğinin (treyt) betimlediğini öne sürmüşlerdir. Bunlar özgüven, kişisel kontrol duygusu, iyimserlik (optimizm) ve dışa dönüklüktür. Magnus ve Diener⁽¹¹⁾, müdahalede bulunan yaşam olaylarının ötesinde, altı yıllık süre içinde yaşam doyumunun kararlı olduğunu göstermişlerdir. Yaşam doyumu, tıpkı kişilik gibi kararlı bir yapıya sahiptir. Bireyler kendi yaşamlarına ilişkin bilişlerini, bilişsel değerlendirmelerini, tek veya çok maddeli tutum ölçeklerine

tepki göstererek ortaya koyarlar. Bu alanda geliştirilmiş çok sayıda ölçek vardır^(12,1). Yine yaşam kalitesini merkeze alan araştırmacılar, genellikle tek maddeli ölçekleri yeğlemişlerdir⁽¹³⁾. Diener ve ark.^(14, 15) Yaşam Doyumu Ölçeği (çok maddeli genel) ergenlerden yaşlılara kadar tüm yaşlara uygun, genel yaşam doyumunu ölçen bir ölçektir.

Tek maddeli ölçeklerin geçerliği, diğer ölçeklerle karşılaştırılarak elde edilmektedir⁽¹⁶⁾. Sandvik ve ark.⁽¹⁷⁾, tek maddeli ölçeklerin geçerliğini .50 ile .60 arasında olduğunu hesaplamışlardır. Larsen ve ark.⁽¹⁸⁾ ise tek maddeli ölçeklerin geçerliğinin .40'a yakın olduğunu bulmuşlardır. Diener ve ark.⁽¹⁴⁾'nın geliştirdiği yaşam doyum ölçeği en sık kullanılan bir ölçektir. Bu ölçek Yetim⁽¹⁵⁾ tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Magnus ve ark.⁽¹⁹⁾, yaşam doyum ölçeğinin dört yıllık süredeki güvenilirliğini .58 olarak bulmuşlardır. Yine ölçeğin tüm maddelerinin biliş faktörü altında toplandığı; böylece yüksek iç tutarlığa ve yapı geçerliğine sahip olduğu bulunmuştur⁽¹⁸⁾. Yine Yetim⁽¹⁵⁾, ölçeğin iç tutarlığını .78 olarak bulmuştur. Türkiye de yapılan bir çok araştırmada bu ölçek kullanılmıştır.

Ülkemizde yaşam doyum ile ilgili araştırmalarda^(20,21), temel ölçme aracı olarak Diener ve ark.⁽¹⁴⁾ tarafından geliştirilen Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Yaşam Doyumu Ölçeği 5 ayrı yönde ifadeden oluşmuştur. Yanıtlayanlardan her maddeye katılım düzeylerini 7'li değerlendirme sistemine göre (1:tamamen katılmıyorum – 7:tamamen katılıyorum) bildirmeleri istenir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliğinin dört yıllık süre içerisinde .58 , altı yıllık süre içerisinde .58 olduğu belirlenmiştir. Ölçeği ülkemize uyarlayan Yetim⁽¹⁵⁾, 6 ay süre içinde test tekrar test güvenilirliğini .71 olarak bulmuştur. Ölçeğin yüksek iç tutarlılığının olduğu belirlenmiştir. Yetim⁽¹⁵⁾ ülkemizde ölçeğin iç tutarlığını .78 olarak belirlemiştir. Ölçeğin yapı geçerliği ve aynılık geçerliği çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalarda ölçeğin tüm maddelerinin tek, genel bir biliş faktörü altında toplandığı ve bu faktörün geçerli varyansın % 60 ile % 76'sını açıkladığı belirlenmiştir.

Fakat, yaşam doyum ile ilgili olarak literatürde spora özgü bir ölçek yoktur. Bu nedenle spora özgü olarak yaşam doyum ölçeği geliştirme çalışması yapılmasına karar verilmiştir. Buradaki temel amaç; Sporda yaşam doyum ölçeği'ni geliştirmenin ön çalışmasıdır. Psikometrik özellikleri bilinen, geçerli ve güvenilir bir ölçekle yaşam doyum değişkenlerine ilişkin bulgular güvenle incelenebilecektir. Bu ise, asıl amacımıza hizmet etmektedir. Bu araştırmanın amacı; Ülkemizde sporcuların yaşam doyumlarını ölçmede kullanılabilecek bir ölçeği, Türk Spor Psikolojisi literatürüne kazandırmak oldukça yararlı sonuçlar taşıyabilir. Bundan dolayı, bu araştırma, yeni gelişmekte olan spor psikolojisinin öznel iyi olma alanında ülkemize ölçek kazandırma ve spor ortamında fiziksel performans ölçümlerinin yanı sıra, psikolojik ölçümlerin katkısını belirginleştirmek gibi amaç içermektedir.

MATERYAL VE METOD

Ön Hazırlık ve Ölçek Maddelerinin Yazılması

Spor bilimlerinde ve psikometride uzman iki kişi tarafından, yukarıda ki özellikler gözönüne alınarak 24 madde karşılıklı tartışılarak yazılmış, spor psikolojisindeki bir uzmanın da görüşleri alınarak son şekli verilmiştir.

Ölçek 5'li likert tipi olarak hazırlanmıştır. Likert tarafından geliştirilen dereceleme toplamlarıyla ölçekleme yaklaşımında olumlu ve olumsuz ifadeler yer alır. Katılımcılar her ifade için " Tamamen katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum", "Tamamen katılmıyorum" biçiminde cevap verirler. Böylece her katılımcı tutum ögesine katılma/katılmama derecesini bildirmiş olur⁽¹⁶⁾.

Tablo 1: Örneklemin yaş, spor dalları ve cinsiyetlere göre betimsel istatistikleri

	TAKIM SPORLARI				BİREYSEL SPORLAR			
	BRANŞLAR	n	X	SS	BRANŞLAR	n	X	SS
BAYANLAR	BASKETBOL	30	23.42	4.65	ATLETİZM	15	18.45	5.42
	FUTBOL	-			TENİS	16	17.43	6.88
	VOLEYBOL	21	19.67	3.21	YÜZME	17	16.01	6.08
	HENTBOL	25	21.34	4.36	ESKRİM	20	17.61	5.39
ERKEKLER	BASKETBOL	24	22.09	4.98	ATLETİZM	24	19.32	5.10
	FUTBOL	30	24.70	8.09	TENİS	17	18.78	5.91
	VOLEYBOL	18	20.01	3.44	YÜZME	18	16.00	6.02
	HENTBOL	16	22.91	3.62	ESKRİM	20	17.08	5.20
TOPLAM		164		TOPLAM	147			
GENEL TOPLAM					311			

Ölçek maddelerine tepkilerin 5'li kategorili olmasına ve puanlamasının da 1 ile 5 arası yapılmasına karar verilmiş, böylelikle, ölçekten alınacak toplam puanın sporcunun yaşam doyumunun yüksek olmasına işaret etmesine çalışılmıştır.

Tablo 1'de görüldüğü gibi takım sporu yapanlar 164 kişi, bireysel spor yapanlar 147 kişi toplam 311 kişi örneklem grubumuzu oluşturmaktadır. Bayanlarda futbol branşı örneklem grubuna dahil edilmemiştir. Örneklem grubundan, basketbol, futbol, voleybol ve hentbol takım sporlarını, yüzme, eskrim, atletizm, tenis, bireysel spor branşlarını oluşturmaktadır.

4.BULGULAR

Madde-Toplam Test Korelasyonları

Örneklem verileri üzerinde yapılan çalışmada, maddelerin anlamlı olup olmadığını anlayabilmek için madde-toplam test korelasyonlarına bakılmıştır. Korelasyon katsayıları hangi maddelerin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu gösterecektir.

Aşağıdaki tabloda tüm örneklem grubunun korelasyon katsayılarına bakılmıştır.

Tablo 2: Örneklem grubunun madde-toplam korelasyon değerleri (Birinci uygulama)

MADDELER	KORELASYON DEĞERLERİ
1	.456**
2	.445**
3	.765*
4	.876*
5	.140
6	.654**
7	.719*
8	.760*
9	.540**
10	.692**
11	.592**
12	.459**
13	.297
14	.104
15	.092
16	.045
17	.282
18	.139
19	.639**
20	.720*
21	.549**
22	.663**
23	.724*
24	.211

*p<.01 ; **p<.05

Tablo 2’de birinci uygulamada korelasyon değerlerine (madde-toplam korelasyonlarına) bakılmış ve istatistiksel olarak anlamlı olanlar gösterilmiştir. Buna göre 5. Madde (.140), 13. Madde (.297), 14. Madde (.104), 15. Madde (.092), 16. Madde (.045), 17. Madde (.282), 18. Madde (.139) ve 24. Madde (.211) düşük korelasyon değerleri aldıkları için ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Diğer maddeler yüksek korelasyon değerlerine sahiptir ve istatistiki olarak anlamlıdır ($p<.01$; $p<.05$).

Daha sonra ikinci uygulamaya geçilmiş, önceki ölçekteki düşük korelasyonlu 8 madde çıkarılmış kalan 16 maddenin korelasyon değerleri için yeniden madde-toplam korelasyonlarına bakılmıştır.

Tablo 3 Örneklem grubunun korelasyon değerleri (İkinci uygulama)

MADELER	KORELASYON DEĞERLERİ
1	.498**
2	.542**
3	.785*
4	.670*
5	.740*
6	.654*
7	.765*
8	.845*
9	.658*
10	.560**
11	.587**
12	.609*
13	.897*
14	.604*
15	.571**
16	.610*

* $p<.01$; ** $p<.05$

Tablo 3’de, ikinci uygulamadan sonra korelasyon değerlerinin tüm maddelerde yüksek oranda anlamlı olduğu görülmektedir ($p<.01$; $p<.05$).

Ölçeğin Güvenirliği

Ölçek bir bütün olarak spor ortamında yaşam doyumunu ölçmekle birlikte, güvenilirlik katsayısı bir içtutarlılık katsayısı olan Cronbach Alfa ile hesaplanmıştır.

Tablo 4: Sporda Yaşam Doyumu Ölçeğinin İç Tutarlılık Katsayıları

SPORDA YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ	
ÖLÇEĞİN İÇ TUTARLILIĞI	.78

Tablo 4'de görüldüğü gibi ölçeğin iç tutarlılık katsayısı kabul edilebilir düzeydedir.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Yaşam doyumunu ile fiziksel etkinlik arasındaki ilişki oldukça yüksektir. Fiziksel olarak aktif yaşlı bireylerin daha iyi sağlığa, zindeliğe, daha büyük oranda stresle, gerilimle başa çıkma becerilerine, işe karşı daha olumlu tutumlara sahip oldukları bulunmuştur^(22,23). Bu çalışmalarda bildirilen yaşam doyumunu oranının egzersiz süresine bağlı olarak arttığı gözlenmiştir.

Rosenberg⁽²⁴⁾, yaşlı bireylerde gönüllü kuruluşlara üyeliğin, mutlulukla anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu bulmuştur. Kırk yaşında ve üzerinde kadın koşucuların, koşucu olmayan akranlarına göre anlamlı olarak daha yüksek öznel iyi olma bildirdikleri bulunmuştur⁽²⁵⁾. Kalıcı egzersiz programına katılan kolej öğrencilerinin, bu süre içerisinde yaşam doyumlarında anlamlı gelişmelerin olduğu bildirilmiştir⁽²⁶⁾.

Egzersiz yaşam doyumunu ile ilişkili olmasının nedeni, onun öz-yeterlilik değerlendirmesine olumlu katkıda bulunmuş olması olabilir^(27,28). Yüksek fiziksel öz yeterlilik duygusuna sahip bireyler, kendilerini yeterli görürler ve daha geniş çeşitlilikte fiziksel etkinliklere girerler. Örneğin 60 yaş ve üzerindeki yaşlar için düzenlenmiş beş haftalık bir yüzme programı sonunda; yüzmeyen kontrol grubuna oranla, bireylerin gerek yüzme becerilerine ilişkin öz yeterlilik inancında, gerekse genel öz yeterlilik ve kendine güven inançlarında anlamlı artışlar bulunmuştur⁽²⁷⁾. Egzersiz ayrıca yaşlı bireylerin beden imgesini, kendilik kavramını, öz-saygısını arttırmak yoluyla yaşam doyumuna katkıda bulunmaktadır^(29,30). Bireylerin yaşam doyumlarını yüksek veya düşük sergileyip sergilemediklerini belirlemek için yaşam doyumunu konusunda bu ölçek geliştirilmeye çalışılmış ve değerler ile ilgili ön bulgular sunulmuştur.

Ayrıca alışkanlık haline getirilmiş egzersizin psikolojik iyi olmayı artırıp arttırmadığının belirtilmesi için yaşam doyumunu ölçeğine ihtiyaç bulunmaktadır. Çeşitli bulgular, egzersizin zihin sağlığı açısından yararına işaret etmiştir⁽³⁰⁾. Orta düzeyde, düzenli ve en az 20-30 dakika yapılan egzersizin, öznel iyi olmayı ve zihin sağlığını arttırdığı gözlenmiştir^(20, 21). Ülkemizde bu tip araştırmaların yapılabilmesi için sporda yaşam doyumunu ölçeği gereklidir.

Yaşam doyumu ile fiziksel etkinlik arasındaki ilişki oldukça yüksektir. Fiziksel olarak aktif yaşlı bireylerin, daha iyi sağlığa, zindeliğe, daha büyük oranda stresle, gerilimle başa çıkma becerilerine, işe karşı daha olumlu tutumlara sahip oldukları bulunmuştur^(24, 25). Bu çalışmalarda bildirilen yaşam doyumu oranının, egzersiz süresine bağlı olarak arttığı gözlenmiştir.

Toros⁽²¹⁾'un yaptığı, yaşam doyumu açısından elit ve elit olmayan sporcuların değerlendirilmesi ile ilgili araştırmasında, elit sporcuların elit olmayanlara göre yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Fakat bu çalışmada "sporda yaşam doyumu ölçeği" olmadığı için, "doyum ölçeği" kullanılmıştır. Ön çalışmasını yaptığımız ölçeğin gerekliliği bu çalışmada anlatılmıştır.

Rosenberg⁽²⁴⁾, yaşlı bireylerde gönüllü kuruluşlara üyeliğin, mutlulukla anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu bulmuştur. Bununla birlikte, belirli bir spor kuruluşuna üyelikte mutluluk arasındaki ilişki, anlamlı çıkmamıştır. Bu sonuç, biçimsel spor kuruluşu etkinliklerinin, 60 yaş ve üzerindeki bireylere hitap etmeyebileceğine işaret etmiştir. Yaşam doyumu ölçeği çalışması bittikten sonra 60 yaş üzeri egzersiz yapanlara da bu ölçek uygulanacaktır.

Bu ön araştırma kapsamında elde edilen bulgular, ölçek ile ilgili önemli sonuçlar vermiştir. Ölçeğin güvenilirliği kabul edilebilir düzeyde olup ölçek ile ilgili daha geniş bir örneklem grubu çalışması düşünülmektedir. Ayrıca ölçekle ilgili ön araştırma umut verici sonuçlar vermiş, bu durum gelecekte ölçeğin farklı spor branşlarında farklı performans düzeylerinde denenmesi gereksinimini açığa çıkarmıştır.

KAYNAKLAR

1. Yetim, Ü.(2001). The Impacts of Individualism/Collectivism, Self Esteem and Feelings of Mastery on Life Satisfaction Among the Turkish University Students and Academicians. *Journal of Happiness Studies*, s.123-156.
2. Crews, D.J. ve Landers, D.M. (1987).A Meta-Analytic Review of Aerobic Fitness and Reactivity to Psychosocial Stressors. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, vol:19, s.114-120.
3. Heine, S.J. ve Lehman, D.R.(1995). Cultural Variation in Unrealistic Optimism: Does the West Feel More Invulnerable Than the East? *Journal of Personality and Social Psychology*, vol:68, s.595-607.
4. Koomen, W. ve Frankel, E.G.(1992). Effects of Experienced Discrimination and Different Forms of Relative Deprivation Among Surinamese, a Dutch Ethnic Minority Group. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, vol:2, s.63-71.
5. Berger, B.G. ve Owen, D.R.(1986). Mood Alteration With Swimming: A Re-Evaluation. L.Van Velden ve J.H. Humphrey (Eds), *Current Selected Research in the Psychology and Sociology of Sport*,. New York: AMS Pres, s.97-114
6. Andrews, F.M. (1991). Stability and Change in Levels and Structure of Subjective Well-Being: USA 1972 and 1988. *Social Indicators Research*, vol:25, s.1-30.
7. Czaga, S.J. (1975). Age Differences in Life Satisfaction as a Function of Discrepancy Between Real and Ideal Self-Concepts. *Experimental Aging Research*, vol:1, s.81-89.
8. Kozma, A.(1996). Top-Down and Bottom-Up Approaches to an Understanding of Subjective Well-Being. *World Conference on Quality of Life*, University of Northern British Columbia, Prince George, Canada, s.21-90.
9. Reid, D.W. ve Ziegler, M. (1980). Validity and Stability of a New Desired Control Measure Pertaining to Psychological Adjustment of the Elderly. *Journal of Gerontology*, vol:35, s.395-402.
10. Myers, D.G. ve Diener, E. (1995). Who is Happy? *Psychological Science*, vol:6, s.10-19.
11. Magnus, K. ve Diener, E. (1991). A longitudinal Analysis of Personality, Life Events, and Subjective Well-Being. Paper Presented at 63rd Annual Meeting of the Midwestern Psychological Association, Chicago, May, s.11-65.
12. Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*, vol:95, s.542-575.
13. Campbell, A. (1976). Subjective Measures of Well-Being. *American Psychologist*, vol:31, s.117-124
14. Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R.J. ve Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, vol: 49, s.71-75.
15. Yetim, Ü. (1991). Reliability and Validity of Satisfaction With Life Scale in Turkish Form. Paper presented to the 6th National Psychology Conference Book ,İstanbul University Publication, s. 200-206
16. Tezbaşaran, A. (1996). Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, s.12-54.
17. Sandvik, E., Diener, E. ve Seidlitz, L. (1993). Subjective Well-Being: The Convergence and Stability of Self-Report and Non-Self-Report Measures. *Journal of Personality*, vol:61, s.317- 342.
18. Larsen, R.J., Emmons, R.A. ve Diener, E. (1983). Validity and Meaning of Measures of Subjective Well-Being. Paper Presented at the Midwestern Psychological Association Convention, Chicago, Mayıs s.65-79.
19. Magnus, K., Diener, E., Fujita, F. ve Pavot, W. (1993). Extraversion and Neuroticism as Predictors of Objective Life Events: A longitudinal Analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, vol:65, s.1046-1053.
20. Toros, T. (2001). Elit ve Elit Olmayan Erkek Basketbolcularda Hedef Yönelimi, Güdüsel İklim, Hedeflerin Özgünlük ve Güçlük Derecesi Özelliklerinin, Yaşam Doyumuna Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. s.34-79
21. Toros, T. (2001). Yaşam Doyumu Açısından Elit ve Elit Olmayan Sporcuların Değerlendirilmesi. İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi. Cilt:1, sayı:1, s.41-48.

22. Heinzelmann, F. ve Bagley, R. W. (1970). Response to Physical Activity Programs and Their Effects on Health Behavior. Public Health Report, vol:85, s.905-911.
23. Schwarz, N. ve Strack, F. (1991). Evaluating One's Life: A Judgement Model of Subjective Well-Being. M. Argyle ve N. Schwarz (Eds), Subjective Well-Being: An Interdisciplinary Perspective, s.27-47. New York: Pergamon Surveys. Journal of Marriage and the Family, vol:40, s.301-313.
24. Rosenberg, E. (1986). Sport Voluntary Association Involvement and Happiness Among Middle-Aged and Elderly Americans. B. McPherson (Ed), Sport and Aging, Champaign, IL: Human Kinetics, s.45-52.
25. Morris, A. F., Lussier, L., Vaccaro, P. ve Clarke, D. H. (1982). Life Quality Characteristics of National Class Women Masters Long Distance Runners. Annals of Sports Medicine, vol:1, s.23-26.
26. Morris, A. F. ve Husman, B. F. (1978). Life Quality Changes Following an Endurance Conditioning Program. American Corrective Therapy Journal, vol:32,s.3-6.
27. Hogan, P. I. ve Santomier, J. P. (1984). Effect of Mastering Swimming Skills on Older Adults' Self-Efficacy. Research Quarterly for Exercise and Sport, vol:55, s.294-296.
28. Oldridge, N. B. (1988). Cardiac Rehabilitation: Self-Efficacy and Quality of life. N. B. Oldridge, R. C. Rosler ve D. H. Schmidt (Eds), Cardiac Rehabilitation and Clinical Exercise Programs: Theory and Practice, Ann Arbor,MI: McNaughton and Gunn, s.213-220.
29. Berger, B. G. (1984). Running Away From Anxiety and Depression: A Female as Well as Male race. M. L. Sachs ve G. Buffone (Eds), Running as therapy: An Integrated Approach, Lincoln, N E: University of Nebraska Pres, s.172-197.
30. McInman, W. (1992). The effects of Weight-Training on Self-Concept. Unpublished Master's Thesis, University of Western Australia, Neland, Western Australia, Australia, s. 54-99.

TÜRKİYE'DE SPOR BİLİMLERİ VE MESLEKİ SORUNLAR: NİTEL BİR ANALİZ

Nevzat MİRZEOĞLU *
Dilşad ÇOKNAZ *

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de spor bilimlerinin ve sporla ilgili mesleklerin mevcut durumunun sorgulamak ve nitel araştırma yöntemleriyle analiz etmektir.

Bu amaçla, 3'ü Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu müdürü olan 5 profesör ile görüşme yapılmıştır. Görüşmelerde nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme formu tekniği kullanılmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcıların izniyle kayıt cihazı kullanılmış ve veriler bu yolla elde edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın geçerliliği için elde edilen bulguların anlamlı bir bütün oluşturması sağlanmış, bulguların kendi arasında tutarlı ve anlamlı olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca araştırma sonuçları, araştırma soruları ile tutarlı haldedir. Araştırmanın güvenilirliği için, katılımcılarla yüz yüze görüşmelerde gerektiğinde açıklamalarda bulunarak yönlendirmeler yapılmış, araştırmanın veri kaynağı olan bireyler isim ve birim bildirilmeden tanımlanmıştır. Elde edilen verilerin analizi sırasında ise beden eğitimi ve spor alanından üç araştırmacı birbirlerinden bağımsız olarak çalışmışlardır. Bu çalışmalarda her araştırmacının bulduğu sonuçlar karşılaştırılarak teyit edilmiştir. Sonuç olarak, Türkiye'de spor bilimlerinin konumu ve kimliğine ilişkin olarak bilim sınıflaması ve temsil ve tanıtım sorunları öne çıkmaktadır. Spordaki meslek alanlarıyla ilgili öne çıkan sorunlar ise yasal dayanak, mesleki kimlik ve akreditasyondur.

Anahtar Kelimeler: Spor Bilimleri, Türkiye.

Geliş tarihi: 10.03.2006; Yayına kabul tarihi: 05.11.2006

* A.İ.B.Ü Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, BOLU

SPORT SCIENCES IN TURKEY AND VOCATIONAL PROBLEMS: A QUALITATIVE ANALYSIS

ABSTRACT

The purpose of the study was to investigate the current situation of sports science and sports related professions in Türkiye and to analyze it with qualitative methods. Half-setted interviewing was applied to 5 profesors in sport science, three of them were the head of The Schools of PE. Data were collected by the interview recordings which were used with the permission of the participants. The content analysis was used to alayze the data. For the validity of the study, results were organized as a significant whole and the results were consistent and significant in between. Furthermore the reults of the study were consistent to the questions of the research. The subjects were informed during face to face interview when it was needed and the subjects were described without mentioning their names fort he reliability of the study. The data were analyzed by 3 different researchers in the field of Physical Education and Sports. The results were compered the each other to control. As a result, classification, representation and persentation of sports sciences were mentioned as aproblem related with the identification and the placement sports sciences.

Key Words: Sport Sciences, Turkey

GİRİŞ

Bir disiplinin bilim olarak nitelendirilebilmesi birçok ölçütü yerine getirmesi ile mümkün olabilir. Bu ölçütler aşağıda verilmiştir⁽⁶⁾;

- Kendine özgü araştırma ve yöntemleri olan ve herkes tarafından kabul gören bir konusunun olması,
- Kendi kavramsal dizgesini (sistemini) oluşturması,
- Genelleyici olması,
- Hem kuramsal, hem uygulamaya dönük olması,
- Ortaya koyduğu sonuçlarla kabul görmesi ve gelecek için öngörülerle süreçsel bir işlevi yerine getirmesi,
- Anlaşılır, ortak duyulu bir dil üzerine kurulmuş olması,
- Evrensel kavramlar ve bunların karşılıklarını içeren ulusal bilim dilinin bulunması.

Spor bilimleri çok disiplinli yapısının tüm zorluklarına rağmen yukarıdaki ölçütlerin birçoğunu yerine getirmiş bulunmaktadır ve klasik anlamda temelleri beden eğitime dayalı olmasına rağmen günümüzde "Spor Bilimleri" kavramı olarak dünya bilim evreninde yerini almıştır⁽⁹⁾.

Türkiye'de spor bilimlerinin ilk adımı 1932 yılında Gazi Terbiye Pedagoji Enstitüsü'nün kurulması ve beden eğitimi öğretmenliği programının başlaması ile atılır. 1970'li yıllarda Spor

Akademilerinin kurulmasıyla bugünkü anlamıyla en önemli ve belirgin alt yapısını kazanır. Ülkemizdeki spor bilimleri bugünkü yapısına 1990 yılında Hacettepe Üniversitesi'nin YÖK tarafından kabul edilen Sporda Psikososyal Alanlar, Sporcu Sağlığı, Spor Eğitimi, Spor Organizasyonu ve Yönetimi ve Antrenman ve Hareket Bilimleri Anabilim dallarıyla kavuşur⁽⁴⁾. Bu yapılanma günümüzde; Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu ve yukarıda belirtilen Anabilim Dalları şeklinde devam etmektedir⁽⁹⁾. Bununla birlikte; Yüksek Öğretim Kurulu bu Anabilim Dallarını "Doçentlik" temel alanları olarak tanımamaktadır⁽¹⁴⁾.

Beden eğitiminden spor bilimlerine geçiş, dünyadaki benzerleri gibi çok yönlü etkileşimin sonucudur. Türkiye'de bu değişimi etkileyen faktörler ise⁽⁶⁾;

1. Dünyayı takip etmek: Doğu-Batı
2. Yeni meslek alanları
3. Hareket ve sporu, beden eğitimi sınırları içerisinde inceleyememek
4. Kimlik erozyonu ve yeni arayışlardır.

Ancak bütün bu gelişmelere ve değişmelere rağmen Spor Bilimleri önemli sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu sorunların başında gelenler ise⁽⁵⁾;

- Yapısal sorunlar
- Yasal düzenleme sorunları
- İstihdam sorunları
- Mesleki kimlik sorunları

olarak ifade edilmektedir.

Bu bağlamda, bu araştırma Türkiye'de spor bilimlerinin gelişimini nitel araştırma yöntemleriyle analiz etmeyi amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada, Türkiye'de spor bilimlerinin gelişimi ve sporla ilgili mesleklerin mevcut durumunun analizi amacıyla nitel araştırma teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada veri toplamaya ilgili olarak "görüşme" yöntemi seçilmiştir. Nitel çalışmalarda kullanılmak üzere önerilen üç tür görüşme yaklaşımı bulunmaktadır. Bunlar; sohbet tarzı görüşme, görüşme formu ve standart açık uçlu görüşme tekniğidir⁽¹³⁾. Bu çalışmada "görüşme formu" yöntemi kullanılmıştır. Bu görüşme yaklaşımı, araştırmacıya önceden hazırlanmış konu ve sorulara sadık kalarak, hem sorular hakkında ayrıntılı bilgi alabilme hem de ek sorular sorabilme özgürlüğü tanıdığı için tercih edilmiştir. Bu doğrultuda, görüşmeler sırasında katılımcılara yöneltilen sorular için bir

görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu, spor bilimlerinin konumu ve kimliği ile spora ait mesleklerin konumu ve kimliği ana başlıkları olmak üzere iki bölümden oluşturulmuştur. Yapılan görüşmelerde katılımcıların izni ile ses kayıt cihazı kullanılmıştır.

Araştırmada 3'ü Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Müdürlüğü görevi yapmakta olan toplam 5 profesör yer almıştır. Araştırmada yer alan öğretim üyeleri veri analizi ve bulguların sunumunda nitel araştırmanın biçimine uygun olarak "katılımcı" olarak adlandırılmışlardır.

Verilerin analizinde nitel analiz yöntemlerinden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. Öncelikle betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulmuşlardır. Bu bağlamda içerik analizinin dört aşaması da gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada veriler kodlanmıştır. Bu aşamadan sonra temalar bulunmuştur. Bulunan tema ve kodların kendi aralarında düzenlenmesinin ardından bulgular yorumlanarak analiz tamamlanmıştır.

Araştırmanın iç geçerliliği için elde edilen bulguların anlamlı bir bütün oluşturması sağlanmış, bulguların kendi arasında tutarlı ve anlamlı olmasına dikkat edilmiştir. Dış geçerlilik ile ilgili olarak ise araştırma sonuçları, araştırma soruları ile tutarlı haldedir. Araştırmanın dış güvenilirliği için, katılımcılarla yüz yüze görüşmelerde gerektiğinde açıklamalarda bulunarak yönlendirmeler yapılmış, araştırmanın veri kaynağı olan bireyler isim ve birim bildirilmeden tanımlanmıştır. Son olarak araştırmanın iç güvenilirliği için ise elde edilen verilerin analizi sırasında beden eğitimi ve spor alanından üç araştırmacı birbirlerinden bağımsız olarak çalışmışlardır. Bu çalışmalarda her araştırmacının bulduğu sonuçlar karşılaştırılarak teyit edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada spor bilimlerinin konumu ve kimliğine ilişkin soruların analizi sonucunda kodlar ve temalar ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkarılan bu kod ve temalar Tablo 1.'de yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre "gelişim süreci" teması dışındaki diğer tüm temalar spor bilimlerine ilişkin sorunları yansıtmaktadır.

Tablo 1. Spor Bilimlerinin Konumu ve Kimliği ile İlgili Değerlendirmelerden Elde Edilen Kodlar ve Temalar

TEMALAR	KODLAR	KATILIMCI
Gelişim Süreci	-gelişmekte olan -gelişim potansiyeline sahip -genç	A, C, D, E (S1, S2)
Bilimsel Sınıflama Sorunu	-ön yargılı yaklaşım -alan dışı bilgiyle yapılanma -çok disiplinliliği sınıflayamama	A, B, C, D, E (S2, S3,S4)
Tanıtım ve Temsil Sorunu	-alan tanıtımının yetersizliği -ifade eksikliği -temsilci eksikliği	A, B,C, D, E (S3, S4)
Örgütlenme Sorunu	-dayanışma eksikliği -işbirliği eksikliği -dayanışma sorunu -kamuoyu oluşturma gereği -dernekçilik -meslek odası	A, B, C, D (S2, S5, S6)
Bilimsel Geri Kalmışlık	-yeni olmaktan kaynaklanan sorunlar -geri kalmış	A ,C, D, E (S1, S2)
Kurumsallaşma Sorunu	-kurumsallaşamama -kurumsallaşmada hatalar -kurumsallaşmakta olan	C, D, E (S1, S2)
Bilimsel Kalite Sorunu	-kalite sorunu yok -eğitim kalitesi -lisansüstü eğitim kalitesi	A, B, C (S1, S2, S3)
Bilime Katkı Sorunu	-bilime katkıda eksiklik -bilimsel yayın eksikliği	A, D (S2)
Akademik Alt Yapı Sorunu	-spor bilimcilerin akademik alt yapı eksikliği -çok disiplinliliğe dayanan bilgi eksikliği	A (S1)
Kimlik Sorunu	-kimliğini bulamama -ortak dil konuşmama	C (S1, S5)

A, C, D ve E katılımcıları yapılan kodlamalar sonucunda spor bilimlerinin "gelişmekte olduğunu" ve bununla birlikte "gelişim potansiyeline sahip" olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar, spor bilimlerinin "genç" olduğunu ifade etmişlerdir. Yapılan analizler sonucunda spor bilimlerinin konumu ve kimliğine ilişkin tek tema ifade "gelişim süreci" olarak görünmektedir.

Katılımcılar spor bilimlerine karşı "ön yargılı yaklaşım"a dikkati çekerek, spor bilimleri içindeki "çok disiplinliliğin sınıflandırılmaması" ve üst kurumlardaki "alan dışı bilgiyle yapılanma" nın varlığını ifade etmişlerdir. Bu olumsuzluklar sonuçta spor bilimlerine ait bir "bilimsel sınıflama sorunu"nu ortaya çıkarmaktadır. Katılımcıların tamamının ortak olarak ifade ettiği ana temalardan

biri de "tanıtım ve temsil sorunu" olarak ortaya çıkmıştır. Katılımcılar "bilimsel sınıflama sorunu"nun aksine "tanıtım ve temsil sorunu"nun spor bilimcilerden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Bu ana tema altında ifade edilen kodlar ise, "alan tanıtımının yetersizliği", "ifade eksikliği" ve "temsilci eksikliği"dir.

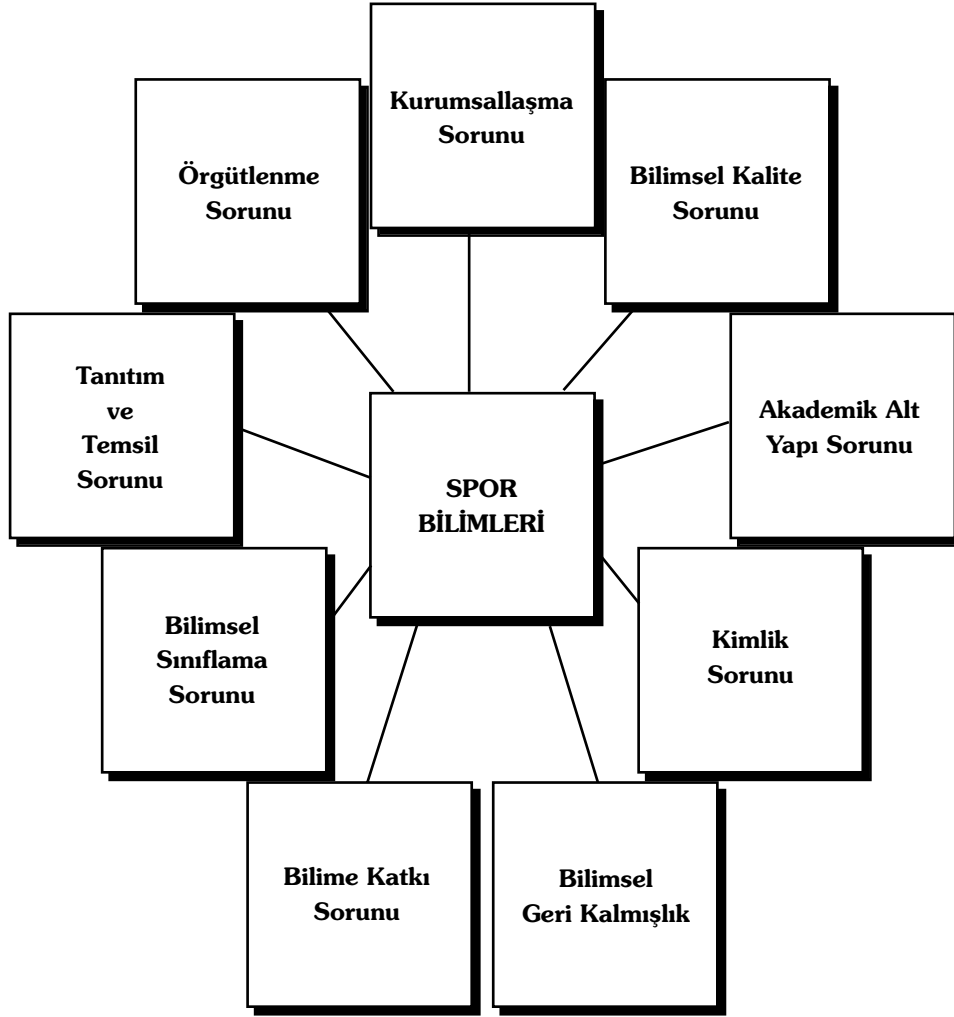
Katılımcı A, B, C ve D yapılan kodlamalar sonucunda spor bilimciler arasında "dayanışma" ile "işbirliği" eksikliği olduğunu ve "dayanışma sorunu" yaşandığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda "meslek odası" ve "dernekçilik" sorunun çözümüne yönelik öneriler biçiminde ortaya çıkarken, "kamuoyu oluşturma" alternatif bir yöntem olarak önerilmiştir. Katılımcı A, C, D ve E açık bir biçimde spor bilimlerinin diğer bilim dallarına nazaran "geri kalmış" olduğunu belirtmişlerdir. "Bilimsel geri kalmışlık" ana temasının altında ortaya çıkan diğer kod ise "yeni olmaktan kaynaklanan sorunlar" olarak ifade edilmiştir.

Spor bilimlerinin kurumsallaşmasına ilişkin olarak sorulan sorunun analizi sonucunda katılımcı C, D ve E spor bilimlerinin henüz "kurumsallaşamadığını", "kurumsallaşmasında hatalar" yaşandığını ve bu bağlamda "kurumsallaşmakta olduğunu", bir başka ifade ile hala kurumsallaşma sürecini yaşadığını ifade etmişlerdir.

Katılımcı A ve C spor bilimlerinde özellikle eğitimin kalitesizliğine dikkat çekerken, lisansüstü eğitimde de aynı kalitesizliğin göze çarptığını dile getirmişlerdir. Katılımcı B ise, diğer disiplinleri de göz önüne alarak spor bilimlerinde bir kalite sorunu yaşanmadığını belirtmiştir. Analizler sonucunda elde edilen kodlar "bilimsel kalite sorunu" teması ile açıklanmıştır. Yapılan analizler sonucunda "Bilime katkı sorunu" ortaya çıkan bir diğer temadır. A ve D katılımcıları Türkiye'de spor bilimlerinin genel anlamda bilime çok fazla katkı sağlayamadığını ifade etmişlerdir. Katılımcılara göre spor bilimleri alanında "bilimsel yayın eksikliği" de yaşanmaktadır.

Katılımcı A, "spor bilimcilerin akademik alt yapı eksikliği"nin ve "çok disiplinliliğe dayanan bilgi eksikliği"nin sorun teşkil ettiğini belirtmiş, bu sorunlar araştırma kapsamında "akademik alt yapı sorunu" olarak ifade edilmiştir. Son olarak katılımcı C'nin ifadelerine göre, "kimliğini bulamamış" ve ortak dili konuşamayan" spor bilimleri bu bağlamda bir "kimlik sorunu" yaşamaktadır.

Tablo 1'de de görüldüğü gibi "gelişim süreci" teması dışındaki diğer tüm temalar spor bilimlerine ait sorunları yansıtmaktadır. Bu yüzden spor bilimleri ile ilgili mevcut sorunlar Şekil 1'de ayrıca gösterilmektedir.

Şekil 1. Türkiye’de Spor Bilimlerinin (Araştırma Bulgularına Dayalı) Sorunları

Tablo 2’de spordaki meslek alanlarının konumu ve kimliği ile ilgili sorulardan elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan temalar ve bu temalara ait kodlar sunulmuştur.

Tablo 2. Spordaki Meslek Alanlarıyla İlgili Değerlendirmelerden Elde Edilen Kodlar ve Temalar

TEMALAR	KODLAR	KATILIMCI
Yasal Dayanak	-hizmet sınıfı olarak tanım sorunu -yasal alt yapının oluşturulmaması -tanımlanmamış kadrolar	A, C, D, E (S1, S2, S3)
Mesleki Kimlik	-tanımlanmış alan -tanımlanmamış alan -tanımlanabilir alan -mezun olunan alana göre tanımlama -mesleki tanımların çeşitlendirilmesi gereği -yeni meslek alanlarının tanımlanması -kişisel çabaya dayalı mesleki kimlik yaratma	A, B, D (S1, S2)
Akreditasyon	-kalite gereği -eğitimde kalite eşitsizliği -piyasada kalite eşitsizliği -kalite kriterleri oluşturma -fakülteleşmenin kaliteye katkısı	A, B, C, E (S3)
İstihdam	-istihdam yeri -istihdam fazlası	A, C, E (S2, S3)
Mesleki Yapılanma	-mesleki örgütlenme eksikliği	A (S1)

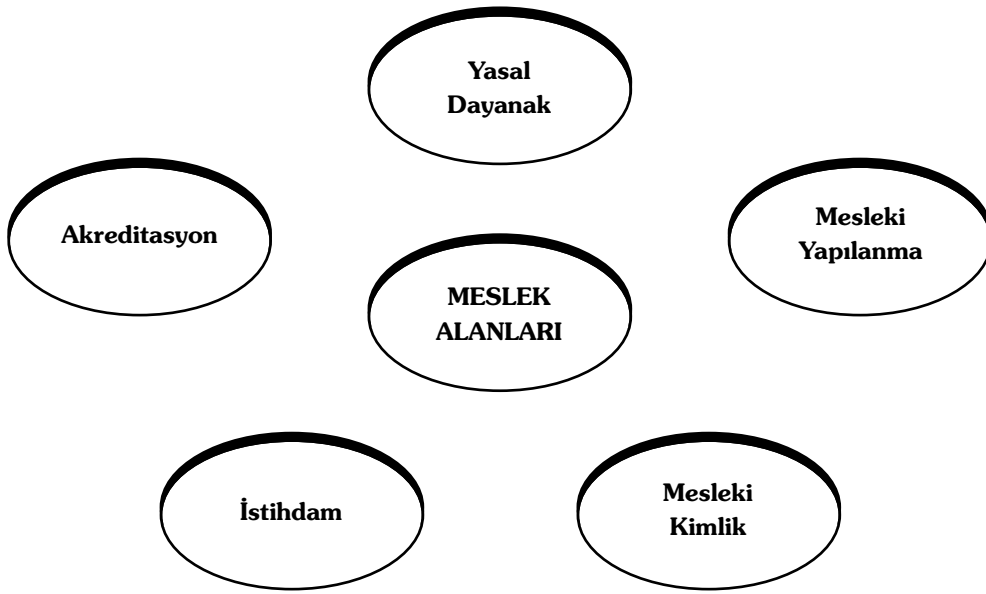
Katılımcı A, C, D ve E spordaki meslek alanlarının "hizmet sınıfı olarak tanımlanmamış" olmasından dolayı bu konuda ciddi sıkıntılar yaşandığını ifade etmişlerdir. "Yasal alt yapı oluşturulmadan" açılan birimler, dolayısıyla bu sorunları artıran olumsuz bir etken olarak belirtilmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların ifadelerinde belirttikleri "tanımlanmamış kadrolar" sporla ilgili mesleklerde yaşanan başka bir problemi daha ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulgular ışığında spora ait meslek alanlarının "yasal dayanak" sorunu ana tema olarak ortaya çıkmıştır.

Katılımcı A, B ve D spor alanında çalışanların mesleki kimliklerinin tanımlanması ile ilgili bulgularda, beden eğitimi öğretmenliği gibi "tanımlanmış" alanlar olduğunu, ancak hala "tanımlanmamış alanların" da olduğunu belirtmişlerdir. Yine aynı katılımcıların ifadelerinden elde edilen bulgular, bu meslekler içinde "tanımlanabilir alanlar" olduğunu da göstermektedir. "Mesleki kimlik" ana teması altında ortaya çıkan kodlar, hem "mesleki tanımların çeşitlendirilmesi", hem de sporla ilgili "yeni meslek alanlarının tanımlanması" gereğini ortaya koymaktadır.

Katılımcı A, B, C ve E spor alanında çalışacak kişilerin yetiştirilmesinde kurumlar arasında bir "kalite eşitsizliği" bulunduğu dikkat çekerken, eğitimde "kalite gereğini" ifade etmişlerdir. Katılımcılara göre önemli bir sorun da "piyasadaki kalite eşitsizliği"dir. Bu bağlamda "akreditasyon"

ana tema olarak belirlenmiştir. Bu tema altında yer alan diğer kodlar kurumlar arasında denklik sağlanmasına yönelik çözüm önerilerini de içermektedir. Bu çözüm önerilerinden biri "kalite kriterleri oluşturma", diğeri ise "fakülteleşme" olarak ifade edilmiştir.

Spordaki meslek alanlarının konumu ve kimliğine ilişkin soruların analizi ile ortaya çıkan diğer ana temalar ise "istihdam" sorunu ve "mesleki yapılanma eksikliği" olarak belirlenmiştir. Şekil 2, katılımcıların spordaki meslek alanlarının durumu ile ilgili ifadelerinin sonucunda ortaya çıkan sorunları göstermektedir.

Şekil 2. Türkiye'de Spordaki Meslek Alanlarına İlişkin (Araştırma Bulgularına Dayalı) Sorunlar

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye'de spor bilimlerinin gelişimi ve spordaki meslek alanlarının günümüzdeki durumunu sorgulayan bu araştırmanın sonuçları, genel anlamda Türkiye'de bu konulara ilişkin sorunların yaşanmakta olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmanın ilk bölümü olan spor bilimlerinin durumu ile ilgili, katılımcıların ortak ve olumlu olarak ifade ettikleri tek konu spor bilimlerinin bir "gelişim süreci" içinde olduğudur. Genç ve potansiyel sahibi olarak ifade edilen spor bilimleri, halen gelişmekte olan bir bilim alanı olarak görülmektedir.

Gelişim süreci temasının dışında katılımcıların ifadeleri yoğun bir şekilde spor bilimlerinin mevcut sorunlarında odaklanmaktadır. Spor bilimleri alanında yaşanmakta olan "bilimsel sınıflama" sorununun ortak ifade edilen bir tema olarak öne çıktığı görülmektedir. Alanda yaşanan bu sıkıntının sebepleri ise, alana karşı ön yargılı yaklaşım, çok disiplinliliği sınıflayamama ve Yüksek Öğretim Kurumu'ndaki sorumlu kişilerin alan dışı bilgiyle yapılanmayı gerçekleştirmesi olarak görülmektedir. 2004 yılında yüksekokul müdürleri ve bölüm başkanlarının iştiraki ile yapılan bir toplantıda öne sürülen öneriler doğrultusunda Spor Bilimleri Derneği tarafından hazırlanan "Spor Yüksek Öğreniminde Çağdaş Gelişim Önerileri ve Spor Bilimleri Fakülteleri" raporunda da öncelikle bu soruna işaret edilmektedir⁽¹²⁾.

Bir diğer önemli sorun alanın "tanıtım ve temsilinde" kendini göstermektedir. Spor bilimlerinin yeterli şekilde tanıtılmamış olması, kendi alanını ifade etmekteki eksiklik, özellikle spor bilimcilerin kendilerinden kaynaklanan bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra YÖK'teki temsilci eksikliği tanıtım ve temsil sorununa temel teşkil eden bir diğer unsurdur.

Katılımcıların spor bilimleri camiası içinde bir örgütlenme sorunu olduğunu açıkça ifade ettikleri görülmektedir. Örgütlenme sorunu, içerisinde dayanışma ve işbirliği eksikliğini ve bununla birlikte daha önce başlatılan çabalara sahip çıkılmamasından dolayı dayanışma sorununu barındırmaktadır. Araştırmaya katılanların görüşüne göre, bu sorunun çözümüne meslek odası veya dernekçilik yaklaşımı ışık tutabilir. Bununla birlikte yeterli kamuoyu oluşturmak spor bilimleri alanındaki örgütlenme sorununun çözümü için bir alternatif olabilir.

Spor bilimleri alanı Türkiye'deki diğer bilim alanlarına göre yeni şekillenen bir alan olduğu için "bilimsel geri kalmışlık" sorunu da bununla birlikte gelmektedir. Araştırma sonuçları, kurumsallaşma sürecindeki hataların tekrarlanmasına da bağlı olarak spor bilimleri alanının henüz kurumsallaşamamış olduğunu ve kurumsallaşma sürecinin devam etmekte olduğunu yansıtmaktadır. Araştırmada ortaya çıkan bu sonuçla paralel biçimde Bağırçan ve Candan (2005), sporun evrensel gelişim sürecindeki yapılanmaların ülke koşullarının göz ardı edilmesiyle gerçekleşmesi sebebiyle spor bilimleri anlayışının ve yapılanmasının kimliksiz bir yapıda kurumsallaşmasını ortaya çıkardığını ifade etmektedirler⁽⁹⁾.

Katılımcılardan biri diğer disiplinlerle kıyaslandığında aslında bilimsel kalitede bir eksiklik olmadığını ifade ederken, diğer katılımcılar lisansüstü eğitim kalitesinin düşük olmasının "bilimsel kalitede" bir sorun teşkil ettiğini ifade etmektedirler. Bilimsel kalite sorunuyla yakından ilgili bir diğer konu ise evrensel bilime katkıdaki eksikliğin ve bilimsel yayın eksikliğinin söz konusu olduğu "bilime katkı" sorunudur. Bu durum öğretim elemanı başına düşen yayın sayısında kendini göstermektedir⁽⁹⁾.

Spor bilimlerinin durumunun sorgulandığı ilk bölümde ortaya çıkan diğer sorunlar ise "akademik alt yapı" ve "kimlik" sorunları olmuştur. Akademik alt yapı eksikliğinin hem spor bilimcilerin alt yapı eksikliğinden hem de diğer bilim alanlarından gelenlerin spordaki alt yapı eksikliğinden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Ayrıca spor bilimleri alanında ortak bir dil konuşulmaması beraberinde kimlik sorununu yaratmaktadır. Orhun (2000), spor bilimleri ile ilgili

kavramlarda bir kargaşa yaşandığına dikkat çekerken, bu sorun karşısında ortak bir terminoloji oluşturulmasının gereğini vurgulamıştır⁽¹⁰⁾.

Araştırmanın ikinci bölümünü oluşturan spordaki meslek alanlarıyla ilgili değerlendirme sonuçlarına göre "yasal dayanak" öne çıkan sorunlar arasındadır. Özellikle beden eğitimi öğretmenliği dışındaki alanlarda hizmet sınıflarının ve kadroların tanımlanmamış olması, yasal alt yapı oluşturulmadan spordaki diğer mesleklerde eleman yetiştirilmesi bu sorunun önemli unsurları olarak ortaya çıkmaktadır. Anıy (1996), bir kimsenin geçimini sağlamak, yaşamını sürdürmek amacıyla yapmış olduğu uğraşları ve çabaları meslek olarak tanımlarken, hiç kuşkusuz bu çabaların yasal bir çerçeve içinde olması, başka bir deyişle hukuki normlara uygun olması gerektiğini söylemektedir⁽⁹⁾. 1997 yılında yapmış olduğu çalışmasında Açıkada, bu araştırmanın sonuçlarıyla benzer biçimde antrenörlük için Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün uygulaması ile spor okulları arasındaki çelişkiye dikkat çekmektedir⁽⁹⁾.

Spordaki meslek alanlarıyla ilgili bir diğer önemli konu ise "mesleki kimlik" tir. Katılımcılar yine beden eğitimi öğretmenliğinin tanımlanmış tek alan olduğunu, bunun dışında antrenörlük, spor yöneticiliği ve rekreasyon gibi diğer temel meslek alanların tanımlanmamış olduğunu ifade etmektedirler. Bu durumda spordaki diğer meslek alanlarını düşünerek tanımların çeşitlendirilmesi ve sporla ilgili yeni meslek alanlarının tanımlanması zorunluluğu söz konusudur. Benzer sorunların ve önerilerin Açıkada (1993) tarafından ortaya konmuş⁽¹¹⁾ olmasına rağmen günümüzde yine aynı sorunların telaffuz edilmesi spor bilimlerinin gelişim sürecinde bu soruna ilişkin pek fazla mesafe kat edilemediğini düşündürmektedir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında, spor alanında çalışacak kişileri yetiştiren kurumlar arasında "akreditasyon" sorunu yaşandığı görülmektedir. Katılımcıların hemen hepsi eğitim kurumları arasında bir kalite eşitsizliğinden ve bunun yansımalarının piyasada devam ettiğinden bahsetmektedirler. Kalitedeki bu farklılığı ortadan kaldırmak için kalite ölçütlerinin oluşturulması gerektiği bir öneri olarak ifade edilirken, kalite kriterlerini ortaya koyabilen bir fakülteleşme sürecinin de bu soruna çözüm olabileceği önerisi getirilmektedir. Kalitede eşitsizliği yaratan en önemli faktörler arasında sayıları 1997 yılı itibarıyla birdenbire artan⁽⁹⁾ ve 2004 yılında 54'e ulaşan⁽¹²⁾ spor okullarının gerekli alt yapıyı sağlayamamış olmaları sayılabilir. Bununla birlikte öğretim elemanı sayısındaki azlık kalitesizliği körükleyen bir başka sorun olarak görülebilir⁽⁹⁾.

Spordaki meslek alanlarının durumunda, mezunların istihdam yerlerine ilişkin sorunlar ile çok sayıda okulun mezunları sebebiyle oluşan istihdam fazlası, "istihdam" teması olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca sorun olarak görülen bir diğer konu da "mesleki yapılanma" olarak ifade edilmektedir.

Sonuç olarak, spor bilimleri ve spordaki meslek alanlarıyla ilgili bugün ifade edilen sorunların aslında Türkiye'de spor bilimlerinin geçmişten günümüze taşıdığı sorunlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Araştırma sonuçları, bir taraftan önemli gelişmelere işaret ederken, diğer taraftan yıllar içinde sorunların çözülmemiş olduğunu ve hatta katlanarak arttığını yansıtmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Açıkada C., "Beden Eğitiminin Spor Eğitimine: Sporda Yeni Felsefeler", II. Ulusal Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu, (16-18 Aralık 1993 Manisa), Milli Eğitim Basımevi, Ankara, Bildiriler, s. 57-71.
2. Açıkada C., "Türkiye'de Spor Eğitimi Veren Kurumların Yeniden Yapılanması ve Hakemli Çalışmaların Gelişimi", Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, (8), 1, 17-42, 1997.
3. Açıkada C., Demirhan G., "Türkiye ve Avrupa Ülkelerinde Beden Eğitimi Yetiştiren Bazı Yükseköğretim Kurumlarının Öğrenci, Öğretim Elemanı ve Dersler Boyutuyla Karşılaştırılması", Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, (8), 2, 4-25, 1997.
4. Açıkada C., "Türkiye'de Spor Bilimlerinin Gelişimi", 5. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, (3-7 Kasım 1998), Bildiriler, s. 49-50..
5. Açıkada C., "Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerinin Gelişimi", 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, Uludağ Üniversitesi, Bursa (10-11 Haziran 2005), Bildiriler, s. 29-55.
6. Bağırhan T., "Spor Bilimlerinde Beden Eğitimi ve Spor İkilemi", Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, (1992).
7. Bağırhan T., Candan N., "Riyazet-i Bedeniye'den Spor Bilimlerine: Türkiye'de Spor Bilimlerinin Gelişimi", Spor Eğitiminin ve Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu, Manisa, (8-9 Nisan 2005), Bildiriler, s. 5-18.
8. Bağırhan T., Candan N., "Spor Bilimleri Kendi Kendimize Yaptığımız Bir Büyü Mü?", Spor Eğitiminin ve Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu, Manisa, (8-9 Nisan 2005), Bildiriler, s. 19-20.
9. Mirzeoğlu N. (Editör), Spor Bilimlerine Giriş, Bağırhan Yayınevi, 2003, Ankara.
10. Orhun A., "Spor Biliminde Terminoloji Sorunu", 1. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi, Ankara, (26-27 Mayıs 2000), Bildiriler.
11. Singer, R.N., "New Horizons and Developments in Sport Sciences in The 21st Century", 5. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, (3-7 Kasım 1998), Bildiriler, s. 48.
12. Rapor: "Spor Yüksek Öğreniminde Çağdaş Gelişim Önerileri ve Spor Bilimleri Fakülteleri" Raporu, Spor Bilimleri Derneği, 2004.
13. Yıldırım A., Şimşek H., Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, 2000, Ankara.
14. <http://www.yok.gov.tr/uak/index.html>, "Doçentlik Sınavı" Ankara, 2006.

SPOR SAKATLIKLARINDA ACİL EYLEM PLANI VE ANTRENÖRÜN ROLÜ

Macide TÜZÜN *

ÖZET

Sportif becerilerde emniyet önemlidir. Sportif çalışmalar ve konuyla ilgili yönetmelikler uygun koşullarda emniyet prensiplerini içermelidir. Alınan tedbirlere rağmen bazı sakatlıklar olabilir. Antrenör sakatlanmanın ciddiyetini bilmeli, en uygun acil yardım prensiplerini doğru olarak uygulayabilmelidir. Buna ek olarak, antrenör ve spor eğitimcilerinin sporcularını sakatlıklardan koruma tekniklerini bilmesi, sporcunun antrenman ve müsabakalara güvenli katılımını sağlaması, doğru tanı koyması, erken müdahale ve yaralının en yakın sağlık merkezine ulaştırılması konusunda bilgi sahibi olmaları gereklidir. Antrenör ve spor eğitimcisi görev ve sorumluluklarını iyi anlamalı ve bu nitelikleriyle çalışmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Spor sakatlıkları, acil eylem planı.

Geliş tarihi: 06.05.2005; Yayına kabul tarihi: 26.10.2005

* Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

EMERGENCY ACTION PLAN IN SPORTS INJURIES AND THE PART OF TRAINER

SUMMARY

Safety is important to learning the skills of a sport. All instruction and coaching should include appropriate safety principles. Despite of the all precautions, some injuries will occur. But the coach must be able to recognise serious injuries and know correct first aid procedures. The sports instructors and coaches' responsibility is to help sportive activities to be safer through prevention of injury techniques, as well as the appropriate recognition, early management and transfer of injured active people to hospital. The sports instructor and coaches should have a clear understanding of their roles and responsibilities and work within these qualifications.

Key Words: Sports injuries, emergency action plan.

GİRİŞ

Antrenör ve spor eğitimcilerinin sporcusuna güvenli ortam yaratması, antrenmanlara güvenli katılım sağlaması, sakatlandığı zaman gerekli özenin gösterileceği konusunda güven vermesi, acil durum yönetimi ve değerlendirmesinde standart bilgi ve beceriye sahip olması gerektiği belirtilmektedir^(4,7). Spor aktivitelerinde alınan tüm tedbirlere rağmen sporcuların çarpışması, özellikle vücut kontrolünü engelleyen, önemsenmeyen problemler veya sporcunun gerekli tedaviyi görmeden antrenmanlara dönmesi sakatlıklara neden olan risk faktörleri olarak belirtilmektedir^(19,21,22). Sportif aktivitelerde sakatlanma riskinin 1/3 olduğu⁽¹⁵⁾, çocuk ve gençlerde görülen yaralanmaların daha çok spor kaynaklı ve müsabakadan çok antrenmanda görüldüğü belirtilmektedir^(4,26).

Bijur ve arkadaşları⁽⁸⁾ hayati risk taşıyan ciddi yaralanmaların %36 spor nedeni olduğu, yaralanma oranı ve ciddiyetinin yaşla doğru orantılı arttığını belirtmektedir. Schullar ve Kopjar⁽²⁴⁾ okullarda spor nedeni yaralanmanın 7-12 yaş grubunda %34, 13-15 yaş grubunda %60 oranında görüldüğünü rapor etmiştir. Williams⁽²⁶⁾ 12 ay süresince yaş ve cinsiyete göre spor ve rekreasyonel yaralanmaları takip eden araştırmasında, tıbbi müdahale gerektiren sakatlıkların %33 spor nedeni olduğunu, ilkyardım eğitimi ve koruyucu programların geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Amerikan Ulusal Antrenörler Derneği Araştırma ve Eğitim Vakfı – NATAREF⁽²¹⁾ sportif aktiviteye bağlı sakatlanmalar nedeniyle yılda ortalama 775.000 genç sporcunun ilkyardım aldığı, bu nedenle antrenörlerin acil durumda ortam ve sporcunun değerlendirilmesi, sakatlanmayı en kısa sürede tanımlayacak bilgi ve beceriye sahip olması ve rehberlik yapabilmesinin önemini vurgulamaktadır. Amerikan Tıp Derneği⁽⁹⁾ eğitilmiş personelin acil durumda erken tanı ve uygun müdahalesinin çabuk iyileşme sağlayacağını ve yaralanmanın ciddiyet riskini azaltacağını belirtmektedir.

Antrenman veya müsabakalarda meydana gelen ani hastalık veya sakatlık durumunda sporcuyu, veli, okul veya kulüp ilkyardım konusunda öncelikle ilgili antrenörü sorumlu olarak görmektedir⁽²¹⁾. Antrenörlerin temel ilkyardım bilgi ve becerisine sahip, acil durum yönetimi ve güvenlik kurallarını bilen, iyi eğitim almış kişiler olması beklenmektedir. Acil durumlarda en başarılı sonuçların kaza

veya hastalığın en kısa sürede tanımlanarak en uygun ilkyardıma verilmesine bağlı olduğu belirtilmektedir^(2,7). Ancak antrenörün acil durumda hareket sorumluluğunun tanımlanması, yasalar ve konuyla ilgili ulusal (Türkiye Kızılay Derneği) ve uluslararası kurumlar (Avrupa Resusitasyon Konseyi-ERC) tarafından belirlenmiş ilkyardım standartlarına uygun davranması, sorumluluğunu aşan öneri veya yöntemleri üstlenmemesi (ultrason kullanması, ilaç yazması vb) gerekir. Avrupa Resusitasyon Konseyinin 1998 de belirlemiş olduğu uluslararası ilkyardım ve temel yaşam desteği standartları⁽⁶⁾, Amerikan Kalp Derneği ile yapılan çalışmalar sonucu en son 2000 yılında yeniden belirlenmiştir^(1,12). Bu nedenle ilkyardım bilgi ve becerileri düzenli olarak yenilenmeli, konuyla ilgili gelişmeler takip edilmelidir.

Bu çalışmanın antrenör veya spor eğitimcisinin ilkyardım ve temel yaşam desteği standartlarını, acil durum değerlendirmesinde güvenli ortam, erken tanı ve doğru yardım tekniklerini, kendi görev ve sorumlulukları çerçevesinde verimli şekilde uygulamasına yardımcı olması hedeflenmiştir.

SPOR SAKATLIKLARINDA ACİL DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Acil durum değerlendirmesi antrenör ve yaralı sporcunun güvenliği yönünden çok önemlidir. Antrenör ve spor eğitimcileri sorumlulukları çerçevesinde ortaya çıkan acil durumun kontrol altına alınması, emniyetin sağlanması ve ciddi boyutlara ulaşmasını önlemek için sakin ve kontrollü olmalı, sporcu ve çevrede bulunanlara güven vermeli, durumun verimli ve yararlı kontrol edilmesi için acil eylem planı uygulaması gereklidir⁽⁷⁾. Bu amaca yönelik aşağıda belirtilen standartlara uygun davranmalıdır.

1. Herhangi kaza veya hastalık anında ortam emniyetini sağlamalı, kendi ve sporcunun yaşamını koruyucu tedbirler almalıdır^(7,12,13,23). Çevrede yaşamı tehdit eden tehlikeleri (açık kablo, saldırgan hayvan, derin su, yangın, direk düşmesi, pota kopması, kaygan zemin, ezilme) mümkünse uzaklaştırmalı, mümkün değilse sporcu emniyetli ortama taşınmalıdır.

2. Ortam emniyeti sağlandıktan sonra zaman kaybetmeden sporcuda öncelikle bilinç kontrolü yapılmalıdır^(12,13,20,23). Bilinci kapalı kişide dilin kontrol edilememesi ve geriye düşmesi hava yolu tıkanıklığı için büyük risk taşır^(6,9). Yaralının durumu ne kadar kötü olursa olsun, yaşamın devamı için gerekli organlara yeterli oksijenin ulaşması her zaman önemlidir. Normal kişilerde solunum ve dolaşımın durması sonucu yaklaşık 4-6 dakika beyine oksijen gitmemesi kalıcı problemlere, 10 dakika gecikmenin beyin ölümüne neden olduğu belirtilmektedir⁽²⁰⁾.

2.1. Sporcunun bilincini test etmek için omuzlarına yumuşak şekilde dokunarak cevabı bilinen sorular sormalıdır^(13,23). Sporcu sorulara cevap veriyor veya söylenenleri yapıyorsa "bilinci açık" demektir. Bilinci açık ve rahat nefes alan sporcuda yaşamı tehdit eden ciddi kanama ve yaralanmalar kontrol edilir. Yaşamı tehdit eden ciddi problem yoksa sporcu bulunduğu pozisyonda bırakılır. Tıbbi yardıma ihtiyaç varsa çevredeki bir kişiden yardım çağırması istenir, kimse yoksa kendisi yardım çağırmalıdır. Acil tıbbi yardım gelinceye kadar düzenli aralıklarla yaralının yaşam belirtileri kontrol edilir.

2.2. Sporcu sorulara cevap vermiyor veya söylenenleri yapmıyorsa "bilinci kapalı" demektir. Bilinci kapalı sporcunun nefes alıp almadığına karar vermek için hava yolunun "baş geri-çene yukarı" pozisyonu ile açık tutulması gerekmektedir⁽⁷⁾.

- Yüksek sesle çevreden yardım istenir, hava yolunu açmak için sporcu düzgün ve sert zeminde sırt üstü pozisyona getirilir.
- Omuzları hizasında yere diz çökülür, sıkı kıyafetleri gevşetilir.
- Sporcunun başına yakın olan el alınca yerleştirilir ve baş geriye doğru itilir, suni solunum gerekirse burun deliklerini kapatmak için baş ve işaret parmağı serbest bırakılır.
- Sporcunun ağız ve hava yolunda görünen yabancı madde varsa (kusmuk, kanama, kopmuş diş) parmakla temizlenir.
- El çene altında kemikli alana yerleştirilir, çene yukarı doğru desteklenerek ağız açılır.

3. Baş pozisyonu verilmiş ve hava yolu açıklığı sağlanmış sporcuda "bak-dinle-hisset metodu" ile solunum (nefes alış veriş) kontrol edilir⁽¹²⁾.

- Antrenör yüzü sporcunun göğüs kafesine dönük gözleriyle göğüs hareketlerini izlemek için bakar,
- Kulağı sporcunun ağız ve burnuna yakın, nefesini dinler,
- Bir eli sporcunun göğüs kafesinde solunumu hissetmeye çalışır.
- Solunum kontrolü için en fazla 10 sn. beklenmesi tavsiye edilmektedir⁽¹²⁾.

3.1. Sporcu normal nefes alıyorsa;

• Hemen "koma pozisyonu"na yerleştirilir. Koma pozisyonu bilinci kapalı yaralıda dilin geri düşmesini engelleyen, kusma gelişince dışarı akmasını ve hava yolunun tıkanmasını önleyen, yaralıyı kontrolsüz hareketlerden koruyan, gerektiği zaman (sunli solunum, göğüs basısı) yaralının kolaylıkla sırt üstü pozisyona getirilmesi için en emniyetli yan yatış pozisyonudur⁽⁹⁾. Sporcunun koma pozisyonunda 30 dakikadan fazla aynı yönde kalmaması, diğer yöne döndürülmesi tavsiye edilmektedir⁽¹²⁾.

- Çevrede bulunan bir kişi yardım çağırması için gönderilir veya antrenör yalnızca kendisi yardım çağırır.
- Acil tıbbi yardım gelene kadar solunum ve yaşam belirtileri kontrol edilir.

3.2. Sporcu nefes almıyorsa;

• Hemen çevrede bulunan bir kişi yardım çağırması için gönderilir veya antrenör yalnızca kendisi yardım çağırır.

- Ancak yardımcı yok ve ilkyardımcı yalnızsa; yetişkin yaralıda travma, suda boğulma, hava yolu tıkanıklığı, ilaç veya alkol zehirlenmesi sonucu görülen solunum probleminde, bebek ve çocuk yaralılarda 1 dk. temel yaşam desteği verdikten sonra yardım çağırmaya gitmesi önerilmektedir⁽¹²⁾.

- Sporcu uygun pozisyona getirilir (sert zemin, sırt üstü yatış, hava yolu açık, burun delikleri kapalı),

- Hemen 2 kurtarıcı nefes verilir, göğüs kafesinin hareketi izlenir. Bunun için her solunumdan önce derin nefes alarak verilen havadaki oksijen konsantrasyonunun yeterli düzeye ulaşması sağlanmalı, yavaş olarak 2 saniye sürede verilmelidir⁽¹⁴⁾. Solunan havanın %21'i oksijendir. Normal yetişkin nefes aldığı havada bulunan oksijenin ancak %5-6'sını kullanmakta, nefes verilen havada bulunan %16 oksijen yaralı için yeterli kabul edilmektedir^(13,23). Avrupa Resusitasyon Konseyi Kılavuzu-2000'e göre erişkinlere suni solunum sırasında (ağızdan ağıza solunum) 10 ml/kg.lık volüm tavsiye edilmektedir^(1,12). Bu ortalama 70 kg. ağırlıktaki erkek erişkinlerde yaklaşık olarak 700-1000 ml.lik volümü karşılamaktadır. Suni solunum da düşük volümlerin bulantı ve kusma riskini azaltacağı⁽¹⁶⁾, ancak verilen volümün oksijen yönünden yeterli olmayacağı belirtilmiştir⁽¹⁷⁾. Bu prensibe göre yaralıya verilecek 700-1000 ml. solunum volümü ile göğüs kafesinin normal solunum kadar şişmesi takip edilmelidir.

- Göğüs kafesi hareket etmiyorsa nefes akciğerlere ulaşmıyor demektir. Sporcunun başına tekrar pozisyon verilerek, 2 kurtarıcı nefes tekrar edilir⁽¹⁾.

- Nefes hala akciğerlere ulaşmıyorsa 10 sn'den fazla zaman kaybetmemek koşuluyla, ilkyardımcı nabız sayma eğitimi aldıysa, hemen nabız kontrolü yapılır⁽¹²⁾. Yaşam için gerekli olan kan dolaşımı nabız (karotid nabızı) sayarak kontrol edilir⁽²⁰⁾. Avrupa Resusitasyon Konseyi Kılavuzu-2000'e göre dolaşım kontrolü için nabız sayımından sadece sağlık personeli sorumlu tutulmaktadır⁽¹⁾. Sağlık personeline (doktor, hemşire) solunum ve nabız kontrolü için en fazla 10 saniye zaman harcamasına izin verilmektedir. Halk eğitiminde ise nabız kontrolünün güvenilir şekilde yapılması için, önerilen 10 saniye süreden daha fazla zamana gerek olduğu^(11,25), buna rağmen tanıda belirgin hatalar yapıldığı belirlenmiştir⁽¹⁰⁾. Bu nedenle sağlık personeli dışında ilkyardım eğitimi alan kişilere dolaşım kontrolü için nabız sayması öğretilmeyecek veya bu kişilerden nabız kontrolü beklenmeyecek, bunun yerine "yaşam belirtileri"ne bakınız ifadesinin uygun olacağına karar verilmiştir⁽¹²⁾. Yaşam belirtilerine bakmak; hava yolu açıklığı sağlandıktan sonra "bak, dinle, hisset yöntemi" ile sporcuda normal solunum, öksürük veya hareket var mı kontrol etmek anlamına gelir.

4.1. Sporcuda yaşam belirtisi olarak solunum yok, "dolaşım" olduğundan eminseniz,

- Normal solunum başlayıncaya kadar suni solunum vermeye devam edilir.

- Her 10 nefesten sonra solunum ve dolaşım en fazla 10 sn. süre ile kontrol edilir.
- Bilinci kapalı sporcuda solunum geri dönerse hemen koma pozisyonuna getirilir⁽⁹⁾ ve solunum giderse kurtarıcı nefes vermek için hazır beklenir.

4.2. Sporcuda yaşam belirtisi yoksa; hemen "temel yaşam desteğine" başlanmalıdır^(1,12). Solunum ve dolaşımı durmuş sporcuda kalp ve akciğer canlandırması için "temel yaşam desteği"ne karar verildiğinde aşağıdaki basamaklar izlenmelidir.

- Göğüs basısı için uygun nokta belirlenir. Sporcunun bacaklarına yakın elin işaret ve orta parmakları alt kaburgayı göğüs kafesi boyunca takip ederek, kaburgaların birleşme noktasına yerleştirilir. Diğer el ayası işaret parmağına dayanır pozisyonda göğüs kemiğinin ortasına yerleştirilir ve üzerine diğer el konur, parmaklar kilitlenir. Omuzlar yaralının göğüs kafesinin üzerindedir. Dirsekler bükülmeden kilitlenir. Her zaman yaralının başına yakın olan el göğüs basısı için direk baskı uygulanacak bölgenin üzerinde olmalıdır.

- Yetişkin sporcularda (8 yaş ve üstü) belirlenen noktaya iki el ile 4-5 cm. derinlikte, dakikada 100 atıma denk gelecek ritimde (1saniyeden kısa sürede 2 bası) 15 göğüs basısı uygulanır.

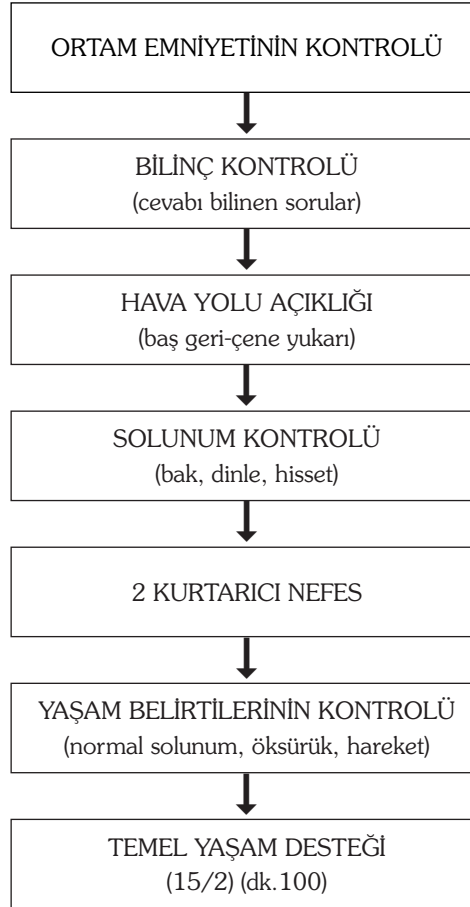
- Göğüs basıları "bir-ve, iki-ve, üç-ve, dört-ve, ..." şeklinde sayarak eşit zamanlı ve her basıdan sonra elleri kaldırmadan, omuzların bölge üzerindeki basıncını azaltarak uygulanmalıdır.

- Göğüs basısı bitince, sporcunun hava yolu "baş geri, çene yukarı" tekniği ile açılır, 2 nefes vererek 1 set (15 göğüs basısı, 2 suni solunum) tamamlanır. Suni solunum verdikten sonra, göğüs basısı uygulama noktası tekrar bulunur, sonraki setlere hiç durmadan devam edilir.

- Sadece yaşam belirtisi (ani hareket veya nefes) görülürse temel yaşam desteğine ara verilmelidir. Temel yaşam desteğine; solunum ve dolaşım geri dönene kadar, profesyonel ekip gelene kadar yada temel yaşam desteği yapan kişi bitkin olana kadar devam edilmelidir^(1,12,13,23).

Bilinci kapalı, solunum ve dolaşımı durmuş sporcuda "temel yaşam desteği" olarak tanımlanan suni solunum ve suni dolaşım ile (göğüs basısı), hayati organlara yeterli oksijen ve kanın ulaşması sağlanır⁽⁷⁾. Temel yaşam desteği süresince suni solunum standartlarına uygun nefes verilir. Suni kan dolaşımı için yapılan göğüs basısı, göğüs boşluğunda basınç değişimlerine neden olan, dolaşımı zorlayan, kalbin kan pompalamasını sağlayan ilkyardım tekniğidir⁽¹⁸⁾. Temel yaşam desteğinde 15 göğüs basısı ile göğüs boşluğunda oluşan basıncın, 5 göğüs basısı ile ulaşılan basınçtan daha etkili olduğu, çünkü her 5 basıdan sonra nefes için verilen sürede göğüs boşluğunda oluşan basıncın hızla düşeceği vurgulanmaktadır⁽¹⁾. Bu nedenle halk eğitimlerinde temel yaşam desteği için 15/2 tekniğinin öğretilmesi, iki veya daha fazla yardımcı olduğu zaman sıra ile yapılması önerilmekte, aynı zamanda sağlık ekiplerinin de temel yaşam desteği verirken 15/2 tekniğini uygulaması tavsiye edilmektedir.

ACİL EYLEM PLANI

ACİL EYLEM PLANIN BAŞARILI OLMASINDA ANTRENÖRÜN ROLÜ

1. Antrenör veya spor eğitimcisi "acil eylem planı"nın başarılı olması için, gerekli tedbirleri almalıdır.

- "Acil eylem planı" antrenörlerin sorumluluğunda olmalı, ilkyardım standartlarına ve bulunulan koşullara uygun, en verimli duruma gelinceye kadar düzenli uygulamalar yapılmalı, eksikleri giderilmelidir.

- Antrenör özel durumlarda sorumluluk alacak, acil yardım çağrısını başlatacak ve haberleşmeyi sağlayacak yetişkin sporcuları önceden belirlemeli, bu kişilerin görevlerini bildiğinden emin olmalıdır⁽⁷⁾.

- Acil durumda tıbbi yardımın ulaşması için bulunulan mekanın (antrenman sahası veya spor salonu vb.) adres, yollar ve girişleri bilinmeli, gerektiğinde kilitli mekanların kullanımı için anahtar temini veya bu konuda yardımcı olacak görevlinin sisteme katılımı sağlanmalıdır. Planın işlerliği için ulaşım, iletişim, olanaklar ve malzeme gibi her konuda misafir takıma bilgi verilmelidir.

2. Antrenör sezon öncesi sporcunun ailesinden acil durumda sorumluluk sınırları içinde her tür müdahale için onay almalıdır⁽¹⁵⁾. Antrenörün sonradan ortaya çıkabilecek sorunlarla ilgili savunma yapabilmesi için onay formu önemlidir. Acil durumda sporcuya ailesinin onayı olduğu bildirilmelidir. Onay belgesi yoksa, bilinci açık yetişkin sporcunun ilkyardım için onayı alınmalı, bilinci kapalı sporcunun (baygınlık, şok, bilinç kaybı), hayati tehlike durumunda ilkyardımı onayladığı, ailesinde onay vereceği düşünülmelidir. Çocuklar ve özürülüler içinde aynı durum geçerli kabul edilmelidir.

3. Antrenör ve spor eğitimcisi acil durum için ilgili kişi ve kurumlar ile profesyonel ilişki kurmalı, acil durumda iletişim sağlamak için gerekli tedbirleri almalıdır⁽²¹⁾.

- Birlikte hareket edilecek ve iletişim kurulacak kişilerin; (sporcu velisi veya ailesi, hakem, spor müdürü, okul müdürü, fizyoterapist) kuruluşların (acil yardım servisleri, ambulans, sağlık merkezi veya en yakın hastane) telefon numaralarını listeye kaydetmeli, düzenli olarak güncellemeli, ilkyardım çantasında yeterli bozuk para, jeton ve telefon kartı bulundurulmalıdır.

- Etkin ve doğru yardım için ilkyardım çantasında özellikle eldiven, gazlı bez, elastik bandaj, üçgen bandaj, yapıştırıcı band ve makas olması gerektiği belirtilmektedir⁽⁹⁾.

- Özel rahatsızlıkları olan sporcular için isimleri yazılı yedek malzemelerin hazır olmasına dikkat edilmelidir.

- Spor sakatlıklarında çok ciddi olmayan ve kolaylıkla tedavi edilebilen yumuşak doku zedelenmeleri çok sık görülmektedir. Bu nedenle antrenman ve müsabakalarda mutlaka soğuk tedavi için buz bulundurulmalıdır⁽⁷⁾.

4. Sporcunun olası tehlikelerden uzaklaştırılması ve emniyetli taşınması için antrenörün doğru taşıma prensip ve tekniklerini bilmesi önemlidir. Antrenörün bandaj ve sargılama tekniklerini uygulayabilme becerisini kazanmış olması, sakatlıkların doğru sabitlenmesi, sporcunun emniyetli pozisyonda hastaneye ulaştırılması, tıbbi müdahale ve yaralının yaşam kalitesi için çok önemlidir. Doğru müdahale yapılmış sakatlıklarda tedavi ve iyileşmenin daha kolay olduğu belirtilmektedir⁽²⁶⁾.

SONUÇ

Amerikan Spor Hekimliği⁽²⁾, özellikle genç sporcularda sportif sakatlıkların %50 korunulabilir olduğunu belirtmektedir. Antrenörün bu görev ve sorumluluğu yerine getirebilmesi için;

sporcusunun sezon öncesi fiziksel özellikleri, spora katılımını engelleyen sorunları, sakatlık riskini azaltmak için hangi nedenler sonucu ne tür sakatlıkların meydana geldiğini, özel yardım gerektiren ve hayati tehlikesi olan sakatlık risklerini, yaşamı tehdit eden acil durumu tesbit etmesi gereklidir. Sporcu sakatlanmalarında antrenörün bu tesbitleri yapabilmesi için ilkyardım bilgi seviyesi çok önemlidir⁽¹⁵⁾.

Acil durumda verilen ilkyardım;

- Yaşamın korunması,
- Bilinç kaybının önlenmesi,
- Durumun daha kötüye gitmesini engellemesi,
- İyileşme süresinin kısılmasını sağlayan uygulamalardır.

Antrenörün bu özellikleri kazanabilmesi için ülke standartlarına uygun, geçerli ve kabul edilen ilkyardım eğitim programlarına katılması, acil durumlarda hareket sorumluluğu sağlaması açısından önemlidir. Sporda performansın devamlılığı ve sporcunun yaşam kalitesi düşünüldüğünde konunun önemi anlaşılmaktadır. Özellikle güvenli spor programlarının toplum tarafından kabulü sporcu kimliğinin artmasına çok büyük katkıda bulunacaktır. Her ülke acil durumda belli rehberlik ve standartlarda verilmiş ilkyardım tekniklerinin uygulanması için prensiplerini açıkça tanımlamaktadır. Bu standart uygulama o ülkenin kanunlarına, kamu kuruluşlarınca basılan ilkyardım rehberlerine, acil yardım sistemleri, acil yardım organizasyonları ve derneklerine dayanır. Standart tanımlama, kişinin ilkyardım eğitim düzeyi ile resmi kurumların kabul ettiği ilkyardım standartlarının karşılaştırılmasıdır. Bugün ülkemizde antrenörlerin standart ilkyardımla ilgili karşılaştıkları ana problem, antrenörler için sertifikalı özel eğitim programının kanun ve rehberlik standartlarıyla belirlenmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Ülkemizde ilkyardım gerektiren olayların sıklığı ve ilkyardım bilgisine sahip olan ya da eğitim almış kişilerin sayısındaki yetersizlik göz önüne alındığında, ilkyardım eğitiminin olabildiğince fazla kişiye ulaştırılması gereği açıkça ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

1. American Heart Association in Collaboration With the International Liaison Committee on Resuscitation (ILCOR). Introduction to the International Guidelines 2000 for CPR and ECC. Guidelines for Cardiopulmonary Resuscitation and Emergency Cardiovascular Care. An International Consensus on Science. Resuscitation 2000; 46: 3-15.
2. American College of Sports Medicine., The prevention of Sports Injuries of Children and Adolescents, Medicine and Science in Sports Exercise, 25(8): 1-7, 1993.
3. American Medical Association. Council of Scientific Affairs. <http://www.ama-assn.org/ama/pub/article/2036-2373.html>.
4. American Academy of Pediatrics. Injuries in youth soccer: a subject review. <http://www.aap.org/policy/re9934.html>.

5. Arnheim, D., Prentice, W., Organizing and Administering an Athletic Training Program. In, Essentials of Athletic Training (5th ed.) McGraw-Hill, 30-33, Boston, 2002.
6. Basic Life Support Working Group of the European Resuscitation Council. The 1998 European Resuscitation Council guidelines for adult single rescuer basic life support. Resuscitation, 1998; 37: 67-80.
7. Bergeron, J.D., Coaches Guide to Sports Injuries, Human Kinetics Books, Champaign, 1994.
8. Bijur PE, Trumble A, Harel Y, et al. Sports and Recreation Injuries in US Children and Adolescents. Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine, 1995;149:1009-16.
9. Doxey, J., Comparing 1997 Resuscitation Council (UK) Recovery Position With Recovery Position of 1992 European Resuscitation Council Guidelines: a User's Perspective, Resuscitation, 39, 3, 161-169, 1998.
10. Eberle B, Dick WF, Schneider T, Wisser G, Doetsch S, Tzanova I. Checking the Carotid Pulse: Diagnostic accuracy of first responders in patients with and without a pulse. Resuscitation, 1996; 33: 107-16.
11. Flesche CW, Breuer S, Mandel LP, Brevik H, Tarnow J. The ability of Health Professionals to Check the Carotid Pulse. Circulation, 1994; 90(Suppl. 1): 288.
12. Handley, A. J., Monsieurs, K. G., Bossaert, L. L., European Resuscitation Council Guidelines 2000 for Adult Basic Life Support; A Statement From the Basic Life Support and Automated External Defibrillation Working Group and approved by the Executive Committee of the European Resuscitation Council, Resuscitation, 48: 199-205, 2001.
13. Handal, K.A., The American Red Cross First Aid and Safety Handbook, Little Brown Company, USA, 1992.
14. Htin KJ, Birenbaum DS, Idris AH, Banner MJ, Gravenstein N. Rescuer Breathing Pattern Significantly Affects O₂ and CO₂ received by the patient during mouth-to-mouth ventilation. Critical Care Medicine 1998; 26: A56-60.
15. Hunt ,V., Children in Sports: Tomorrow's Patients Today. NATA News:10-16. 2001.
16. Idris AH, Wenzel V, Banner MJ, Melker RJ. Smaller Tidal Volumes Minimize Gastric Inflation During CPR With an Unprotected Airway. Circulation 1995; 92(Suppl. I): 1759.
17. Idris AH, Gabrielli A, Caruso L. Smaller Tidal Volume is Safe and Effective For Bag-Valve-Ventilation, But Not For Mouth-to-Mouth. Circulation 1999; 100(Suppl. I): 1644.
18. Kern KB, Hilwig RW, Berg RA, Ewy GA. Efficacy of Chest Compression-Only BLS CPR in the Presence of an Occluded airway. Resuscitation 1998; 39: 179-88.
19. Landry, G. L., Sports Injuries in Childhood. Pediatric Annual, 21(3): 165-168. 1992.
20. Monsieurs KG, De Cauwer HG, Bossaert LL. Feeling for the Carotid Pulse: Is Five Seconds Enough? Resuscitation 1996; 31: S3.
21. National Association of Sport and Physical Education (NASPE). National Standards for Athletic Coaches. Reston, VA.
22. Stanitski, C. L., (1989). Common Injuries in Preadolescent and Adolescent Athletes: Recommendations for Prevention. Sports Med, 7(1): 32-41.
23. St. John Ambulance, St. Andrew's Ambulance Association, First Aid, Abbott Company, Perth, 2001.
24. Schullar AA, Kopjar B, School Injuries Among 7 to 15 Old Children. Tidsskr Nor Laegeforen, 2000: 120: 301-5.
25. Ochoa FJ, Ramalle-Gomara E, Carpintero JM, Garcia A, Saralegui I. Competence of Health Professionals to Check the Carotid Pulse. Resuscitation 1998; 37: 173-5.
26. Williams JM, Wrigth P, Currie CE, et al. Sports Related Injuries in Scottish Adolescents Aged 11-15. British Journal of Sports Medicine, 1998; 32: 291-6.

TÜRKİYE'DEKİ BELEDİYE BAŞKANLARININ SPOR HİZMETLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ*

Bilal ÇOBAN **
Sebahattin DEVECİOĞLU **

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, fonksiyonları gereği sürekli halkla iç içe olan belediyelerde, önemli bir iletişim aracı olan sporun halka götürülmesi ve spor hizmetleri konusunda belediye başkanlarının görüşlerinin belirlenmesidir.

Belediye başkanlarının spor hizmetlerine ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla, Survey-Tarama Modeli kullanılmıştır. Bu araştırmanın evrenini, Türkiye'deki 81 belediye başkanı, örneklem grubunu ise, 61 il belediye ve büyükşehir belediye başkanları oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla; 11'i kapalı uçlu ve 9'u likert tipinde olmak üzere, toplam 20 sorulu anket kullanılmıştır. Bu soruların hazırlanmasında, daha önce uygulanan araştırma, anket ve konu alanı uzmanlarından yararlanılmıştır. Likert tipi sorular; 'pek çok, çok, orta, az, çok az' olmak üzere 5 derecelidir. Elde edilen veriler, yüzde, frekans dağılımları, SPSS 10.01 For Windows paket programında istatistiksel olarak değerlendirilerek tablolar halinde gösterilmiştir.

Belediyelerin diğer görevlerinin yanında, sporla ilgili görevleri de bulunmaktadır. "1580 sayılı kanunun 15. maddesinin 35 – 46 ve 54. fıkralarında, 'oyun, spor ve yarış yerleri yapmak, gençler için mahallin ihtiyaçlarına uygun stadyumlar tesis etmek ve işletmek' belediyenin sporla ilgili sorumluluklarından sayılmaktadır. Yine, 3030 sayılı kanunun 6. maddesine göre, 'spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek, işletirmek' görevi, sporla ilgili görevler olarak belediyelere verilmiştir.

Bu çalışmanın sonucunda, Belediye başkanlarının halka spor hizmeti götürülmesi konusunda istekli davrandıkları, öncelikli olarak da, herkes için spor imkanları oluşturma noktasında büyük oranda sorumluluk taşıdıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Belediye, Spor hizmetleri, İller.

Geliş tarihi: 05.08.2004; Yayına kabul tarihi: 10.08.2006

* Bu çalışma, 27-29 Ekim 2002, Antalya 7.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'nde "Sözel Bildiri" olarak sunulmuştur.

** Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ELAZIĞ

THE STUDY OF PROVINCE MAJOR'S THOUGHTS ABOUT SPORT SERVICES IN TURKEY

SUMMARY

The main purpose of this study is to determine province major's ideas about sport services. To convey the sport activities to public which is an important communication tool and to express province major's ideas is also one of goals of the study.

The survey-rake model was used in order to state Province Major's about sport services. This investigation is limited with the 81 Province Major's in Turkey. The sample group consist of 61 Province Major and large city majors. In order to collect the data of the investigation, a 20 question. Questionnaire was used 11 of wich are closed pointed and 9 are normal questions. In order to prepare these questions the experienced experts were made use of. These questions consist of 5 degrees called "very much, much, middle little, very little". Obtained data test was analysed by using SPSS 10.01 For Windows, The data are showed by using tables.

Municipalities were gives duties about sport besides other services. 1580 coded, 15. article it says that "Game sport and to build race ground, and to establish stadiums and to set them" are the responsibilities of municipality.

In this study, It was seen that majors ambitious to take sport services to public they are firstly every people were sports services form full point much responsible

Key Words: *Municipality, Sport services, Citys.*

GİRİŞ

Tarihi gelişim süreci içerisinde, merkezi devletlerin ortaya çıkışıyla birlikte varlık kazanmaya başlayan mahalli idareler, zamanla merkezi idarenin bir tamamlayıcısı olmuştur.

1982 Anayasasının 127. maddesinde; "Mahalli İdareler, il, belediye ve köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları gene kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, kamu tüzel kişilerdir."⁽¹⁴⁾ şeklinde tarif edilmiştir.

Mahalli İdareler, merkezi idareden ayrı bir tüzel kişiliğe sahiptirler. Bu idarelerin mahalli mahiyetteki işlerin düzenlenmesi için bütçelerini yapma yetkileri vardır ve mahalli idareler kendi yetkisi dahilinde olan gelirlere sahiptirler. Bütçelerinin düzenlenmesi işlemi, merkezi idarenin denetimi altında, kendileri tarafından yapılmaktadır⁽¹³⁾.

Demokratik hayatın vazgeçilmez bir parçası olan mahalli idareler, kalkınmaya ilişkin bir çok hizmetin gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır. Bir çok ülkede yapılan yeni reformlarla, yerel yönetimlere daha çok yetki ve gelir transferi yapıldığı ifade edilmektedir. Türkiye'de de aynı akım var olup, hükümet programlarında da yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, yetki ve gelir yönünden daha çok takviye edilmesine dair görüşler bulunmaktadır⁽¹⁵⁾ ve geleneksel, bürokratik ve yeni örgütlenmelerde yerinden yönetimi bir eğilimin, ağırlıklı olarak gündeme getirildiği görülmektedir⁽¹⁾.

Mahalli idare birimi olan belediyeler, pek çok ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de halka en yakın kuruluşlardır. Özellikle belediye başkanlarının seçimle iş başına gelmeleri belediyeleri halka yakınlaştıran temel unsurlardan biridir.

Toplumsal yaşamda, belediyeler için, halkın güven ve desteğini kazanmak öteki kamu kuruluşlarından daha fazla önem taşımaktadır⁽⁹⁾. Bu nedenle halkın ihtiyaç ve isteklerine duyarlı davranmak, halkın sürekli desteğini, beğenisini ve güvenini sağlamak belediyeler için önemlidir⁽¹⁷⁾.

1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu ile, belediyelere çeşitli görevler verilmiştir. Bu görevler içerisinde spor hizmetlerinin yürütülmesi konusu da bulunmaktadır. Belediyeler, halkın kendi öz kuruluşlarıdır ve seçimle halkın içinden çıkmaktadır. İlke olarak kaynakları kent halkı tarafından sağlanmakta ve bu kaynaklar temsil mekanizmaları aracılığı ile, kent halkının kararları doğrultusunda, kent hizmetleri için harcanmaktadır⁽¹⁶⁾. Bu nedenle halkın ihtiyaç ve isteklerine duyarlı davranmak, halkın sürekli desteğini, beğenisini ve güvenini sağlamak, belediyeler için önemlidir. Seçimle geldikleri için, halkın işbirliğine ihtiyaçları vardır ve varlıklarını sürdürmeleri, ancak "halkın belediyesi"⁽¹⁶⁾ olmakla mümkün olabilir. Belediyelerle ilgili en yaygın kabul, belediyelerin demokratik yaşamın başlangıç noktası, daha yaygın bir deyişle, demokrasinin beşiği olduğu kabulüdür⁽¹²⁾. Organların seçimle iş başına gelmesi, halkın gündelik yaşamını etkileyen işleri yürütmesi, belediyelerin halkla olan ilişkilerinin göstergesidir⁽⁶⁾.

Belediyeler halkın spor ihtiyacını karşılamada önemli sorumluluklar üstlenmiştir. Anayasanın 59. maddesinde belirtilen "devlet" kavramı ile belediyelere anayasal bir sorumluluk verilmiştir. Çünkü devletin mahalli düzeyde temsilcilerinden birisi de belediyedir. Bunun yanında çeşitli kanunlarda belediyelere sporla ilgili görevler verilmiştir.

1580 sayılı Belediye Kanununun 15. maddesinde, "oyun ve yarış yerleri yapmak, gençler için mahallin ihtiyaçlarına uygun stadyumlar yapmak ve işletmek"⁽⁴⁾ gibi, sporla ilgili görevler yer almaktadır.

3030 sayılı "Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü" hakkındaki kanunun 6. maddesinde de, büyükşehir belediyelerine, "spor, dinlenme, eğlence yerleri yapmak yaptırmak, işletmek ve işletirmek"⁽⁵⁾ görev olarak verilmiştir.

3530 sayılı "Beden Terbiyesi Kanunu"nun 10. maddesinde de, "Bir idari kademe merkezi olmayan beldelerde, beden terbiyesi işlerini yürütmek ve yönetmek"⁽³⁾ görevi açıkça belediyelere verilmiştir.

3289 sayılı "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri" hakkında kanunun 14. maddesinde, "spor tesisi yaptırmak ve il bütçesine katkıda bulunmak"⁽²⁾ yine belediyelerin görevleri arasında bulunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı; Spor hizmetleri konusunda belediye başkanlarının görüşlerinin belirlenmesi ile birlikte, fonksiyonları gereği sürekli halkla iç içe olan belediyeler için, sporun halka götürülmesi konusunda çözüm önerileri geliştirmektir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Türkiye'deki İl Belediye başkanlarının spor hizmetlerine ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla, Survey-Tarama Modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye'deki 81 il belediye başkanı, örneklem grubunu ise, 61 il belediye ve büyükşehir belediye başkanları oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla; 11'i kapalı uçlu ve 9'u likert tipinde olmak üzere, toplam 20 sorulu anket kullanılmıştır. Bu soruların hazırlanmasında, daha önce uygulanan araştırma ve anketlerden, ayrıca konu alanı uzmanlarından yararlanılmıştır. Likert tipi sorular; 'pek çok, çok, orta, az, çok az' olmak üzere 5 derecelidir. Elde edilen veriler, yüzde, frekans dağılımları ve seçeneklerin önem dereceleri, SPSS 10.01 For Windows paket programında istatistiksel olarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, anketlerden elde edilen veriler, istatistiki işlemlere tabi tutularak, tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 1: Merkezi İdarenin Halen Yürüttüğü, Belediye Başkanlarının Talip Olduğu Hizmetlerin Dağılımı

Talip Olunan Hizmetler	f	%
Spor	32	20.13
Çevre	32	20.13
Kültür	27	16.98
Trafik	25	15.72
Eğitim	22	13.84
Sağlık	21	13.20
Toplam	159	100

Tablo 1'de, Belediye başkanları, Merkezi idarenin yürüttüğü hizmetlerden bir bölümünün yerel yönetimlere devredilmesi durumunda, %20.13 "spor ve çevre", % 16.98 oranında da "Kültür" hizmetlerinin kendilerine devredilmesini istemektedirler.

Tablo 2: Belediye Başkanlarına Göre Hizmetlerin Halka Götürülmesinde İdari Açıldan Verimlilik Dağılımı

Yönetim	f	%
Merkezi idare	-	0,00
Mahalli idare	61	100
Toplam	61	100

Tablo 2'de, Ankete katılan 61 belediye başkanının tamamı, hizmetlerin halka götürülmesinde % 100 oranında "mahalli idarenin" daha verimli çalıştığını belirtmişlerdir.

Tablo 3: Mahalli İdarelerin Halen Yürüttüğü, Belediye Başkanlarının Devretmek İstedığı Hizmetlerin Dağılımı

Devretmek İstenilen Hizmetler	f	%
Altyapı Hizmetleri	16	21.62
Tarım ve Veterinerlik Hizmetleri	16	21.62
Ulaştırma Hizmetleri	9	12.16
Mali ve Hukuki Hizmetler	9	12.16
Eğitim Hizmetleri	6	8.10
İktisadi Hizmetler	6	8.10
Sosyal Hizmetler	4	5.42
İmar Hizmetleri	4	5.42
Sportif ve Kültürel Hizmetler	3	4.05
Şehircilik Hizmetleri	1	1.35
Toplam	74	100

Tablo 3'de Belediye Başkanlarının Mahalli idarelerin yürüttüğü hizmetlerden bir bölümünün merkezi idareye devredilmesi durumunda, %21.62 oranıyla "Altyapı" ile "Tarım ve veterinerlik" hizmetlerini en yüksek oranda, "Sportif ve kültürel hizmetleri" ise, % 4.05 oranında devretmek istedikleri görülmektedir.

Tablo 4: Belediyelerin Spor İşleriyle İlgilenecek Birimlerinin Temsil Düzeylerinin Dağılımı

Temsil Birimleri	f	%
Birim yok	21	34.43
Şube Müdürlüğü	21	34.42
Kulüp Başkanı	9	13.11
Belediye Başkan Yardımcısı	6	9.84
Daire Başkanlığı	4	6.56
Genel sekreterlik	1	1.64
Toplam	61	100

Tablo 4'te, Belediye başkanlarının, Belediyelerin spor işleriyle ilgilenecek birimlerinin %34.42 oranıyla "Şube müdürlüğü" düzeyinde temsil edildiğini, %34.43 oranında ise, "Belediyelerin spor işleriyle ilgilenecek bir birim olmadığını" belirttikleri görülmektedir.

Tablo 5: Belediye Başkanlarına Göre Spor Hizmetlerinin Yapılmasının Öncelikli Nedenlerinin Dağılımı

Spor Hizmetlerinin Yapılmasının Öncelikli Nedenleri	f	%
Herkes için Spor İmkanları Oluşturmak	40	65.54
Gençleri Zararlı Alışkanlıklardan Uzaklaştırmak	12	19.68
Sporu Semtlere Yaygınlaştırmak	6	9.84
Çok Amaçlı Spor Tesisleri Yapmak	2	3.30
Seçkin Sporcu Yetiştirmek	1	1.64
Toplam	61	100

Tablo 5’de, Sporun benimsenmesi ve yaygınlaştırılması açısından, belediye başkanlarının %65.54’ü "Herkes için spor imkanları oluşturmak önemlidir" görüşünü belirtirken, %19.68’i ise öncelikli nedenlerinin, "Gençleri zararlı alışkanlıklardan korumak" olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca Belediye başkanlarının, %1.64 oranı ile de "Seçkin sporcu yetiştirmek" seçeneğini öncelikli neden olarak belirttikleri görülmektedir.

Tablo 6: Belediye Başkanlarının Spor Hizmetlerine Ayırdıkları Kaynakların Yeterlilik Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Yeterlilik Düzeyi	f	%
Yeterli	6	10.84
Az yeterli	17	27.87
Yetersiz	37	61.29
Toplam	61	100

Tablo 6’da, Belediye başkanlarının %61.29’u spora bütçeden yeterli kaynak ayıramazken, yeterli kaynak ayırayabilen belediye başkanlarının oranı ise sadece %10.84’dür.

Tablo 7: Belediye Başkanlarının Spor Hizmetlerine Kaynak Oluşturma Gelirlerinin Dağılımı

Kaynaklar	f	%
Spor Hizmetleri Geliri Olmayan	30	49.18
Sponsor	11	18.04
Bağış	10	16.39
Tesis Geliri	6	9.84
Otopark Geliri	4	6.55
Toplam	61	100

Tablo 7’de Spora bütçeden yeterli kaynak ayıramayan belediye başkanlarının %18.04’ünün "Sponsor"lardan %16.39’unun "Bağış"lardan yararlandıkları görülmektedir. Spor hizmetleri için geliri olmayan belediyelerin oranı bütün belediyeler içinde %49.18’dir.

Tablo 8: Belediye Başkanlarının Spor Hizmetleri Konusunda İşbirliği Yaptıkları Kamu-Özel Kuruluşların Dağılımı

Kamu-Özel Kuruluşlar	f	%
Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri	33	37.05
Amatör Spor Kulüpleri	26	29.54
Üniversite/Yüksekokullar	13	15.00
Sponsor Firmalar	8	9.09
Demokratik Kitle Örgütleri	6	7.00
Kamu İktisadi Teşebbüsleri	1	1.14
İl Özel İdareleri	1	1.14
Toplam	88	100

Tablo 8'de Ankete katılan yöneticilerin %37.05'inin en yüksek oranla "Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri" ile en düşük %1.14 oranıyla da; "Kamu iktisadi teşebbüsleri" ve "İl özel idareleri" ile işbirliği yaptıkları görülmektedir.

Tablo 9: Belediye Başkanlarının, Belediyeler Kanununda, "Oyun ve Spor Yerleri Yapmak, Stadyumlar Yapmak, Yaptırmak, İşletmek, İşlettirmek" Görevini Merkezi İdareye Devretme İsteğinin Dağılımı

Devretme İsteği	f	%
Hayır	50	81.97
Evet	11	18.03
Toplam	61	100

Tablo 9'da görüldüğü gibi, belediye başkanlarının %81.97'si, spor ile ilgili görevlerini merkezi idareye devretmek istemediklerini, belediye başkanlarının yüzde %18.03'ü ise, bu görevini merkezi idareye devretmek istediklerini ifade etmektedirler.

Tablo 10: Belediyelere Ait Spor Tesislerinin Problemlerinin Dağılımı

Spor Tesislerinin Problemleri	f	%
Bütçe Yetersizliği	38	23.50
Kamulaştırma	37	22.88
İşletme Yetersizliği	18	11.14
Personel Yetersizliği	17	10.49
Arsa Yetersizliği	16	9.90
Hava Kirliliği ve Gürültü Kirliliği	1	6.18
Tribün Yetersizliği	7	4.33
Halkın Gerekli İlgiyi Göstermemesi	5	3.13
Tesislerin Zamanında Bitirilememesi	5	3.13
İşiklendirme	4	2.48
Her Zaman kullanılmaması	3	1.90
Yeterli Planlama Olmadan Tesis Yapımı	3	1.90
Ulaşım, Park ve Otopark	3	1.80
Temizlik Yetersizliği	2	1.24
Toplam	162	100

Tablo 10'da, Belediye başkanlarının, belediyeye ait spor tesislerinin genel problemleri arasında %23.50 oranıyla 'Bütçe yetersizliği'nin ilk sırada yer aldığı, en düşük değer olarak da, %1.24 oranı ile "Temizlik problemi"nin yer aldığı görülmektedir.

Tablo 11: Belediye Başkanlarının Spor Hizmetlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Spor Hizmetlerine İlişkin Görüşler	Pek çok		Çok		Orta		Az		Çok az		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Belediyenizin yaptırmış olduğu spor tesislerini yeterli görüyor musunuz?	-	0	6	.83	17	27.86	28	45.91	10	16.40	61	100
Sporun bir imaj aracı olduğuna inanıyor musunuz?	15	24.59	29	47.54	13	21.31	2	3.28	2	3.28	61	100
Spora ayrılan bütçenin en verimli şekilde kullanıldığını düşünüyor musunuz?	15	24.60	20	32.78	5	8.19	15	24.60	6	9.83	61	100
Mahalli idarelerin, mutlaka halka götürmek zorunda olduğu hizmetler arasında, spor hizmetlerinin de olduğu görüşüne katılıyor musunuz?	25	40.98	28	45.90	2	3.28	6	9.84	-	0	61	100
Sporun halkla ilişkiler açısından önemli olduğuna inanıyor musunuz?	35	57.38	20	32.78	3	4.92	3	4.92	-	0	61	100
Spor hizmetlerini halka götürürken, halkın ihtiyaç ve beklentilerini dikkate alıyor musunuz?	15	24.59	30	49.18	10	16.39	6	9.84	-	0	61	100
Yaptırdığınız spor tesislerinin, verimli şekilde kullanıldığını düşünüyor musunuz?	10	16.39	30	49.18	16	26.23	5	8.20	-	0	61	100
Belediye vatandaş işbirliği ile, spor tesisi veya rekreasyon alanları kurulması için herhangi bir çalışmanız oldu mu?	-	0	-	0	20	32.78	26	42.62	15	24.60	61	100
Genel olarak, spor hizmeti götürürken, halkın beklentilerine ne oranda cevap vermiş olduğunuza inanıyorsunuz?	1	1.64	12	19.67	22	36.06	15	24.59	11	18.04	61	100

Tablo 11’de, belediye başkanlarının spor hizmetlerine ilişkin görüşlerine bakıldığında "Sporun halkla ilişkiler açısından önemli olduğuna inanıyor musunuz?" sorusuna %57.38 oranıyla "Pek çok" yanıtını verirken "Belediye vatandaş işbirliği ile, spor tesisi veya rekreasyon alanları kurulması için herhangi bir çalışmanız oldu mu?" sorusuna ise %24.60 oranıyla "Çok az" yanıtını vermişlerdir.

Tablo. 12: Belediye Başkanlarının Yörelere Spor Hizmeti Götürürken Dikkat Edilen Noktaların Dağılımı

Spor Hizmeti Götürülürken Dikkat Edilen Noktalar	f	%
Nüfus yoğunluğu	36	27.06
Arsa ve Arazi Durumu	33	25.84
Spora Duyulan İlgi	16	12.03
Talep	13	9.77
Yerel Katkıları	9	6.77
Sporcu, Kulüp ve Öğrenci sayıları	8	6.01
Ekonomik Durum	6	4.52
Çevre Şartları	5	3.76
Okullaşma Oranı	3	2.26
İklim Şartları	2	1.50
Toplu Konut-Sanayii-Organize Bölgeleri	2	1.50
Toplam	133	100

Tablo 12’de, Belediye başkanları yörelere spor tesisi veya spor hizmeti götürürken %27.06 oranıyla "nüfus yoğunluğuna", %1.50 oranlarıyla "iklim şartlarına ve toplu konut ve organize sanayi bölgelerinin durumuna" baktıklarını belirtmektedirler

TARTIŞMA ve SONUÇ

Belli bir amaç ya da amaçlar için kurulan örgütlerde, bu amaçları gerçekleştirmek için, başta insan unsuru olmak üzere, tüm imkan ve kaynakları ahenkli bir biçimde düzenleme olarak tanımlanabilecek olan yönetimin amacı, toplumca ihtiyaç duyulan bazı ürünleri ya da hizmetleri üretmektir⁽⁷⁾.

Konuya kamu yönetimi açısından bakıldığında ise, 1982 Anayasası, idarenin, kuruluş ve görevleri açısından "merkezi yönetim" ve "yerinden yönetim" esaslarına dayanmasını öngörmektedir.

Anayasanın 127. maddesinde⁽¹⁴⁾, ülkemizde mahalli idare yapılanması üçlü bir tasnife sığdırılmıştır. Bunlar, il özel idaresi, köy idaresi ve belediye idaresidir.

Araştırmanın esasını teşkil eden belediye hizmetleri, genel olarak yerel ortak ihtiyaçları karşılamak üzere kurulmuş mahalli idare birimleridir. 1580 sayılı Belediye Kanununun 1. maddesine göre belediyeler, beldenin ve belde sakinlerinin, mahalli mahiyette, müşterek ve medeni ihtiyaçlarını düzenlemek ve gidermekle zorunlu tutulmaktadırlar. Belediyelere, verilen birçok görevin yanında, halkın spor ihtiyacını karşılamada da önemli görevler verilmiştir⁽⁴⁾. Bu çalışmada, spor hizmetleri konusunda belediye başkanlarının görüşleri belirlenmeye çalışılmış ve bulgular tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1'de, "merkezi idarenin yürüttüğü hizmetlerden bir bölümünün yerel yönetimlere devredilmesi durumunda" belediye başkanları, %20.13 oranı ile "spor ve kültür hizmetlerine" talip olduklarını ifade etmişlerdir. Ancak tablo 4'de gösterildiği gibi belediyelerin %34.43'ünde bu hizmetleri halka götürecek "bir birim olmadığı" görülmektedir. 1580 sayılı Belediye Kanunu, 3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri ile ilgili kanun ve 3289 sayılı GSGM Kanunu ile belediyelere spor konusunda birçok görevler verilmiş olmasına rağmen, belediye başkanlarının %34.43'ünde spor ile ilgili bir birimin olmaması dikkat çekicidir. 'Hizmette etkinliğin ve verimliliğin gerçekleştirilmesi, belediyede çağdaş örgütlenme ve yönetim tekniklerinden yararlanmayı gerektirir'⁽¹⁷⁾. Bu yolla hizmetlerin daha etkin ve hızlı bir şekilde vatandaşlara ulaşması sağlanabilir.

Tablo 2'de görüldüğü gibi, ankete katılan 61 belediye başkanının %100'ü, hizmetlerin halka götürülmesinde "mahalli idarenin" daha verimli çalıştığını belirtmişlerdir. Tablo 3'de belediye başkanlarının sadece % 4.05'i Sportif ve Kültürel hizmetleri merkezi idareye devretmek istediklerini belirtmişlerdir. Merkezi yönetimle mahalli idareler arasında hizmetlerin ve görevlerin paylaşımı konusunda, idarenin bütünlüğü ilkesi çerçevesinde hareket edilmektedir. Hizmetlerin paylaşımı yapılırken, birlik ve bütünlük ilkesinin zedelenmemesine dikkat etmek gerekmektedir. Kalkınmaya yönelmiş ve kalkınmayı Anayasal bir zorunluluk ile plana bağlamış olan ülkemiz için, idarenin bütünlüğü içerisinde mahalli idarelere düşecek hizmet payını yine de merkezi yönetimin takdirine bırakmak gerekecektir. Çünkü ülkemizin şartları bunu gerektirmektedir⁽¹⁸⁾.

Tablo 5'de araştırma grubunun %65.54'ü "herkes için spor imkanları oluşturmanın" önemli olduğunu ifade ederlerken, tablo 6'da, belediye başkanlarının %61.29'u "spora bütçeden yeterli kaynak ayıramadıklarını" ifade etmişlerdir. "Yeterli" kaynak ayırabilen belediye başkanlarının oranı sadece %10.84'dür. Spora bütçeden yeterli kaynak ayıramayan belediye başkanlarının %18.04'ünün "sponsor"lardan yararlandıkları görülmektedir (Tablo 7). Aynı tabloda, "sportif amaçlı geliri olmayan" belediye oranının ise %49.18 olduğu ifade edilmektedir. Belediyelerin %37.05'i "Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri" ile, %29.54'ü "Amatör Spor Kulüpleri" ile, %14.78'i ise "Üniversite ve Yüksekokullarla" işbirliği yaptıkları görülmektedir. Bölgesel nitelikteki kamusal hizmetlerin mahalli idareler tarafından sunulmasının iktisadi gerekçesi, kaynakların optimum etkinlikle kullanılmasını gerçekleştirmek, kısacası kıt kaynaklardan mümkün olan en çok faydayı sağlamaktır⁽¹⁸⁾. Belediye başkanları tarafından spora ayrılan kaynakların en uygun etkinlikle kullanılması sağlanmalı ve alternatif kaynaklar bulunması yoluna gidilmelidir.

Araştırmaya katılan Belediye başkanlarının %81.97'si spor ile ilgili görevlerini merkezi idareye devretmek istediklerini, %18.03'ü bu görevini merkezi idareye devretmek istediklerini ifade etmişlerdir (Tablo 9). 1580 sayılı kanununun 15. maddesinin 33-46 ve 54. fıkralarında "oyun, spor ve yarış yerleri yapmak, gençler için mahallin ihtiyaçlarına uygun stadyumlar tesis etmek ve işletmek" belediyenin sporla ilgili yükümlülüklerinden sayılmıştır. 3030 sayılı kanuna göre, "spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek, işletmektir" görevi madde 6'da belediyelere sporla ilgili görevler olarak verilmiştir.

Tablo 11'de araştırma grubu, belediyenin yaptırmış olduğu spor tesislerini % 45.91 oran ile "Az yeterli" olarak, %9.83 oranı ile de "Çok yeterli" gördüklerini ifade etmişlerdir. Denekler,

% 47.54 oranı ile spor hizmetlerinin "bir imaj aracı" olduğuna "çok" inandıklarını belirtmekle birlikte, % 57.38 oranı ile bu hizmetlerin "halkla ilişkiler" açısından "pek çok" önemli olduğunu belirtmişlerdir. Konu halkla ilişkiler açısından ele alındığında, belediyeler fonksiyonları gereği, halkla en fazla içi içe olması gereken kuruluşlardır. "Halkla ilişkilerin en önemli ilkelerinden ve belki de amaçlarından birisi, kamuoyunda olumlu bir firma imajı yaratma çabasıdır"⁽¹¹⁾. Bu noktadan hareketle, verilen hizmetlerin belediyenin prestijini olumlu yönde etkilediği görülmektedir.

Yine Tablo 11'de belediye başkanları, spor hizmetlerini halka götürürken, %49.18 oranı ile "halkın ihtiyaç ve beklentilerini" "çok" dikkate aldıklarını ve % 36.06 oranında da bu hizmetler ile "halkın beklentilerine cevap verdiklerini" "orta" olarak ifade etmişlerdir. Çağımızda ve özellikle de demokratik yöntemlerin geçerli olduğu ülkelerde, kamuoyunun önemi tartışılmayacak kadar açıktır. Halkla ilişkiler, kişilerin veya kuruluşların, karşılıklı iş yaptıkları gruplarla ilişkiler kurması veya zaten var olan ilişkilerini geliştirmesi için gösterilen çabalarıdır⁽¹⁰⁾. Belediye başkanları spor hizmetlerini halka götürürken onların ihtiyaç ve beklentilerini dikkate almak durumundadırlar.

Sonuç olarak, bu çalışmada, Belediye başkanlarının halka spor hizmeti götürülmesi konusunda istekli davrandıkları ve büyük oranda sorumluluk taşıdıkları görülmüştür.

KAYNAKLAR

1. AKSOY, A. Ş., Yeni Sağ, Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetimi; Eleştirel Bir Yaklaşım, Çağdaş Yerel Yönetimler, 7 (1):3-13, 1998.
2. Beden Terbiyesi Kanunu, No: 3530, Resmi Gazete, Sayı: 3961, Tarih: 16.07.1938.
3. "Belediye Kanunu", No: 1580, Resmi Gazete, Sayı: 1471, Tarih: 14.04.1930.
4. Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Karamamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, No: 3030, Resmi Gazete, Sayı: 18453, Tarih: 09.07.1984.
5. ÇOBAN, B., Spor Hizmetlerine İlişkin Halkın Belediyelerden Beklentileri, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Ankara, 2002.
6. DOĞAR, Y., Türkiye'de Spor Yönetimi, Öz Akdeniz Ofset, Malatya, 1997.
7. ERTEKİN, Y., Halkla İlişkiler, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Yayın No: 259, Ankara, 1995.
8. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Kanun No: 3289, Resmi Gazete No: 19120, Tarih: 28.05.1986.
9. ONAL, G., Halkla İlişkiler, B.İ.T.İ. Akademisi İşletme Fakültesi Yayını No:17, Bursa, 1982.
10. SABUNCUOĞLU, Z., İşletmelerde Halkla İlişkiler, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1998.
11. SEZER, B., "Yerel Yönetimler ve Halkla İlişkiler", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 5 (6):59-67,1996.
12. ŞİMDİ, M. T., Demokrasi Okulu Belediye Nedir Ne İş Yapar Nasıl Kaliteli Hizmet Üretir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 1999.
13. T.C 1982 Anayasası.
14. TORTOP, N., "Güçlü Mahalli İdareler Anlayışının Gelişmesi", Çağdaş Yerel Yönetimler, 2 (2): 4, 1992.
15. ULUSOY, A., AKDEMİR, T., Mahalli İdareler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001.
16. YALÇINDAĞ, S., "Belediyelerde Halkla İlişkiler", Türk İdare Dergisi, 59 (377):75-114, 1987.
17. YALÇINDAĞ, S., "Çağdaş Belediye", Çağdaş Yerel Yönetimler, 1 (1):7-13,1992.